

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis Barzaei Herovm Helvetiorvm Epistolae

Barzaeus, Johannes

Fribvrgi Helvetiorvm, 1657

Liber III. Complectitur Miscellanea.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13014

HEROVM
 HELVETIO-
 RV M
 EPISTOLÆ.

LIBER TERTIVS.
 De Heluetiæ miscellaneis.

EPISTOLÆ I.

ARGVMENTVM.

Salodorum ex antiquissimis Heluetiæ Urbibus, cum Ludouici IV. Bauari Imp. Rom. partes foueret, Austriam offendit, obsideturq; decem ipsas hebdomades à Duce Austriaco Leopoldo. Sed visione nocturnâ perterritus (ubi Thebæos Martyres murorum, quos obibant, Custodes esse intelligit) obsidione solutâ, vexillo primario Salodorum honorat, Urbem ingreditur, domumq; pace stabilitâ reuertit Anno 1318. Rem inter alios describit Dominus Capitaneus Antonius Hafner Patricius Salodor. in Chronica Urbis ejusdem. &c.

HART.

HARTMANNVS COMES A NIDAVV.
Præpositus Salodorensis.

LEOPOLDO AVSTRIAE ET SVEVIAE Duci.

De Urbis Salodoranæ Obsidio.

E de DEO Princeps, contrariâ omittre Mi-
In *Salodori* unū, vertere tela, sinum. (neruā
Niteris iratas nequicquam illidere calces
In stimulos magni, DVX generose, DEI.
Cælica ni pressam custodia protegat urbem,
Excubiarum omnes stant sine fruge vices.
Dia laceffitam si dextera fulciat urbem,
Fulmina si jacias plurima, bruta jaxis.
Ille exercituum Rex atque corona, proteruo
Depopulabundas ridet in hoste manus,
Ridet Achilleâ fretos virtute lacertos,
Et Briaree tuas seditiose minas.
Ingenium, Stimulus, sapientia, machina, virtus,
Plurimum, ubi Domini flauerit aura, valent.
Consilium, ratio, robur, prudentia, nervus,
Nî conspirârit Numinis aura, jacent.
Excitus ista tuo posses agnoscere damno,
Consilij infidam nî sequêrere fidem.
Dum *Salodoranos* cæpisti incessere muros.
Iam decies septem præteriêre dies.
Præteriêre dies, quin & LEOPOLDE labores,
Suscepti inuitis, præteriêre, Dijs.
Sors Tibi successus si concessisset amicos,
Fluxissent placito si tua vela Noto.
Urbs nostra, Iliaci muris æquæua Quirini,
Incustodito jam foret æqua solo.
Obsidio vallos, acies acerrima Ciues.
Turbauêre omnem tela inimica larem.
Stat tamen incolumis Treuirorum hæc æmula *Turris*,
Stant instar firmæ, mœnia salua, petræ.
Absit ut hoc nostris animi tumor arroget armis,
Numinis est purum cunctipotentis opus.

Nonnè vides fauces ut ludificârît hiantes?
 Fecerit ut nihili cæpta superba, DEVS?
 Ingeniosa nouum struxit tibi fabrica pontem,
 Tutiùs obsesso quò potiâre loco.
Arula sed subitos crescensq̃ue furensq̃ue per imbres,
 Pontem aciemq̃ue suis, turbidus, haufit aquis.
 Turba Tibi iratâ quàm multa perisset in unda
 Vrbs nisi maturam nostra tulisset opem?
 Vrbs tibi nostra suam quanquam minitantibus armis
 Vndique pressa foret, suppeditabat opem.
 Hostiles cuneos (qui fluminis impete raptos,
 Vix tuiti fuerânt à Phlegethonte, pedes)
 Traximus è medijs, conscensâ naue procellis,
 Arulaq̃ue extinctis fluctibus, Ara fuit.
 Vix à jurato sperare licebat amico,
 Præstitit obsessi quod Tibi cura loci.
 Præsidium si nôsse cupis; sunt ciuica nobis
 Pectora, in undenas dinumerata Tribus:
 Sunt quadringenti, quos Vrbs heroica Berna,
 (Mutua ne lateat fæderis arrha) dedit.
 Parua quidem series, si armatæ Principis alæ.
 Spectentur numeri si, Leopolde, tui:
 Parua sed unitis stat constantissima neruis,
 Prompta per armiferas, qualibet ire, manus.
 Exigui numero, sed aperrâ Martis arenâ,
 Ut crepuit lituus, viuuda turba sumus.
 Præcipuum sed enim quis in isthoc puluere pilum,
 Aut quis in excubijs nomina prima gerat;
 Ipsa Tibi clavis monstrârunt Sidera signis,
 Sidera Cretensem non habitura fidem.
 Intimus ille tuæ, solersq̃ue Notarius aulæ,
 Qui vigili totum lumine versat opus;
 Ille Tibi primos, cælo assignante, Camillos,
 Ille potest nostros insinuare Duces.
 Insinuare potest; fidoq̃ue hæc nuper ab ore
 Dum Tibi signa dedit, non Tibi verba dedit.
 Rem paucis repeto. Tuus ille fidelis Achates,
 Ut posset summæ certior esse rei,
 Sæpius obsessam, sed cautus, obiuerat urbem.

Cum

Cùm vaga nocturnis luna niteret equis.
 Ibat, ut excubias vafer exploraret, & omnem
 Circumuallatâ nôsset in urbe statum.
 Audijs egregio munitos milite muros,
 Principis infestas nil metuente minas.
 Audijs Heluetico crepitantia tympana ritu,
 Atque irritantes Martia corda tubas.
 Peruigil insomnes tenuit Custodia ciues,
 Inque alacri trepidus non fuit urbe metus.
 Cum conjuratâ *salodorum* scilicet *Vrsâ*,
 Marte flagrante, omnem dedidicere metum.
 Viderat Heroum generosam hic ipse phalangem,
 Rite obseruatas urbis, obire, vias.
 Prodigiôsa cohors. Cataphracti corpore toto,
 Splendebant radio nobiliore, Viri:
 Excubiasque simul telluris & Urbis agentes,
 Obsidio cinctos circumiêre lares.
 Circuiêre omnem signis radiantibus Urbem,
 Cristâ inter tremulas luxuriante comas.
 Terribilem visu referebat quisque nitorem,
 Quantus ab humanæ non micat igne genæ,
 Attoniti sic ante oculos, atque ora Sueui,
 Omnia vel terror vel graue fulgur erant.
 Vnus in hac serie, grauitate heroicâ & armis
 Cultior, ac primum visus habere gradum,
 Maiestate omnem tulit excellente triumphum,
 Tantus erat frontis, tantus & oris, honos,
 Clarior humanâ radiauerat indole vultus,
 Forma que cælestis plena nitoris erat.
 Fulserat igniuomâ, cataphracta argentea, flammâ,
 Per gyrum insolitas ei aculata faces.
 Thoracem, ac medium Crux ambijs inclita pectus,
 Candore hybernas visa præire niues.
 Hac Indi gemmis & puro clarior auro,
 Splenduit Eoæ non minùs igne rotæ.
 Celsior ipse Heros reliquisque augustior, omnem
 Pro patriæ subijs prosperitate vicem.
 Magnanimam prior ipse aciem ducebat; ab uno
 Dependebat ibi tota caterua Viro.

Cuncta adeo explorans, *Salodori* in manibus altis
 Visus erat vigilem constituisse Pharon.
 Ista quidem nocturna tui sunt visa Notari.
 Inscribi cedrinis visio digna notis.
 Ter generose Heros, validis qui nomen ab armis
 Et decus à claro quæris habesque iago:
 Desine symmistam hunc, tam lucida signa profatum,
 Dicere de volitâ proditione reum.
 Quæ tibi, quæque tuo sunt demonstrata ministro,
 Parce in noctiuagas visa referre stryges.
 Audisti factum; cape nunc mysterium & almo,
 Si dubitas oculis credere, crede DEO.
 Nobilis illa cohors, & prodigiosa Virorum
 Copia, conspectis tam peregrina stolis,
 Quæ supra humanum rutilansq; micansq; tenorem,
 Illustri tantas euibrat ore faces;
 Cui cataphracta ambit fortes nitidissima lumbos,
 Pectore quæ niueam fert radiante crucem;
 Quæ velut è speculâ totam circumspicit urbem,
 Vt *Salodorenses* seruet ab hoste focos.
 Non sunt mortales, terrestri ex ordine, ciues.
 Quos videt illa dies viuere, & ista mori:
 Agmina siderei sunt inuictissima regni,
 Iam pridem *Elysijs* associata choris.
Thebæâ fortes sunt è *Legione* Sodales,
 In Patriæ vigiles emolumenta Patres.
Ausonio quondam Gens seruijt ista Tyranno,
 Horrida cum in *Francas* duceret, arma, plagas.
 Seruijt Imperio: septemplex ostia Nili,
 Et *Pelusiaci* pingua regna soli,
 Atque adeo patrias, spretâ *Mareotide*, sedes
 Deseruit, *Latium* rite secuta Ducem.
 Olim, inquam, Imperio; nunc nobiliore coronâ,
 Imperij Domino, seruit amicta, DEO.
 Celsior ille Heros, qui *Maiestatis* & oris
 Supremum meruit nobilitate gradum,
 Militiæ primus reputatur jure *Tribunus*,
 Jure inter *Socios* fert diadema suos
 Tutelaris hic est Patriæ, fortissimus **VRSVS**,

Gloria

Gloria Thebæos inter, honosque, Duces.
 Protegit ille suam curis ingentibus urbem
 Martia belligeros dum ciet Hydra globos,
 Tutatur pressos, ceu turris ahenea, ciues,
 Quis exoratum Numinis addit opem.
 Ad triginta ipsos agitur millesimus annus,
 Si lubet elapsos enumerare dies:
 Cùm facer ille VRSVS, Pharijs qui duxit ab aruis
 Undecies fenos, in Legione, viros,
 Numinis effundens roseum pro lege cruorem,
 Egregiè hanc nostram nobilitauit humum. *a.*
 Nobilitauit humum non solo sanguine; totum
 Lipsana nobilitant hîc tumultata Solum.
 MAXIMIANVS enim domiturus milite Celtas,
 Fracturusque nouo Gallica regna iugo,
 Iusserat, ut Legio peregrinâ è Mempheos orâ,
 Lecta in Thebæis, castra iuaret, agris.
 Lecta fuit Legio, comitataque Cæsaris alas,
 Sectata est Iouios, Herculeosque Duces.
 Iuuerat Imperium, sed ad aras: credita natis
 Alcmenâ & Maiâ, non fuit ara, dijs.
 Cæsar ad obsessi fines, dum mandat, *Agauri,*
 Impia Tarpeio tura litare Ioui:
 Turba colens veri, nomenque fidemque Tonantis,
 Vnanimi infamem deierat ore Iouem.
 Abrogat inuisam, pro cultu Hermetis, acerram,
 Dedignans flexo Numina muta genu.
 Tura decent Dominum, qui torquet Numine Cælum,
 Qui styga, qui terras, qui moderatur aquas.
 Sacrilegos, quos terra amens, quos Cæsar adorat,
 Dignamur iusso nuspiam honore, Deos,
 Dixit Thebæus: tonat ergo repente, furitque,
 Et fremit infani more, Tyrannus, apri.
 Bassaridumque fero, Thyadumque agitatus ab æstro,
 Inuocat anguicomas, ore minace, deas:
 Iræque impatiens, Legionem inuadit; & acri
 Plectere mox decimum præcipit ense virum.
 Procubuere alacres. MAVRITIVS ipse secandum
 Obtulit, ingenti strenuitate, caput.

Pertulit enormem Legio fortissima stragem,
 Quiq; mori optarant, VICTOR & VRSVS erant.
 Illi, ut dilato Salodoria tecta subirent
 Martyrio, arcanis edidicere notis.
 Nutu igitur Superum, Turritam Solis ad Urbem,
 Undecies seni dum coiere Viri;
 Ordinis electi coryphaeus & arbiter VRSVS,
 Iam pridem diae fonte renatus aquae,
 Ludicra fistilium spernens simulachra Deorum,
 Helueta saluificam spargit in arua fidem;
 Liberiore unum profitetur pectore Christum,
 Numina turicremis priuat athena sacris:
 Ac veterana inter Salodori mania, primam
 In vera statuit religione basin.
 Verum ubi Caesareas nequicquam praedicat iras
 Hirtacus, insanis plenus agyrta minis:
 Egregiam Thebæa refert constantia palmam,
 Nec flammam gladij, nec tremefacta rogi.
 Magnanimi, praeeunte VRSO, cecidere tribuni,
 Carnifici promptum subiiciendo caput.
 Ille ut barbarico penetrarat guttura ferro,
 Mergere Lethæis cuncta parabat aquis.
 Cervices sacras, & corpora trunca iubetur
 Arulae in infernos praecipitare sinus:
 Sorbeat uda Thetis, queis Mulciber igneus antè
 Noluit accenso claudere fata rogo.
 Sic ait, inque vagos dum proijcit omnia fluctus,
 Quod ratus est barathrum, conspicit esse vadum.
 Nam ratio succreuit aquae. Sentina Tyranni
 Ferre ubi Thebeos noluit, unda tulit.
 Ordine quam miro cervicem quisque resectam
 Suscipit, inque ipsis fert, quasi viuis, aquis!
 Attonitam quam pulchre acies spatiat in unda!
 Quam scite liquidas calcat in amne vias!
 Ense necata cohors, ac lethi victima, quanam
 In mutilo tantum corpore robur habet?
 Supplicat, atque oculis caeli conuexa tuetur
 Rhomphaea auulsum, quam ratione, caput?
 Fluminis ad ripam, statuens sibi quisque sepulchrum,
 Fle-

Flestit ad effusas quàm pia genûa preces!
 Turba preces fudit semi-ipsam intenta per horam,
 Cælo, hei, quàm gratas fuderit ipsa preces,
 Dicere deposito potuerunt corpore. Terræ,
 Quæ dedit hîc requiem, præbeat axis opem.
 Cuncta adeo humanas opera excedentia vires,
 Quid nisi in auctorem sunt referenda DEVM?
 Vrsus hic, & Victor coryphæo primus ab VRSO,
 Turbaque quæ nostram sanguine tinxit humum.
 Corporis exuijs patriam dum purpurat urbem,
 Iure etiam patrios seruat ab hoste lares.
 Excubiæ, Vigiles, loricæ, balthea, cristæ,
 Armorum series, lux, cataphracta, cruces,
 Clarior humanis spectata corona figuris,
 Visio Thebæi sunt manifesta chori.
 VRSVS, & Vrsi acies, præclaro munere Diuûm,
 In Salodorenfi procubuere solo.
 VRSVS & Vrsi acies, dum fulminat hostis in urbem,
 Pro Salodoranis stantque flagrantque focis.
 Congere belligeras, numero quocunque, phalanges,
 Tutante hoc Vrso mænia, puluis erunt.
 Pannoniæ vires, ipsumque accerse Graduum;
 Iunge lacertosus agmina Sueua Quadis:
 Experiere isthac raros ex urbe triumphos,
 VRSVS ubi excubias, castra ubi VICTOR habet.
 Dexterâ si quassam, Domini, custodiat urbem,
 Mittimus in rapidos irrita tela Notos.
 Ergo agedum, ô Princeps, alto qui à sanguine regum
 Nactus es, ingenti nobilitate, genus.
 Si Salodoranis mens est succedere restis,
 Atria si tutum figere in ista pedem:
 Austriaci primum Labari præmittito signum,
 Sic poteris pandas urbis inire vias, b,
 Iunge tibi conites, sacramque euectus ad AEdem,
 Grata offer Superis munera, grata Deo.
 Lætior inde tuos, grauiorque reuise Suënos,
 Signa tamen memori visa reconde sinu.
 Terrarum varias varius decor euehat urbes;
 Hæc scutum niuei syrmate pingat equi.

Aure-

Aureus hinc aries gemino sua mœnia cornu
 Protegat: immanis fulguret inde tigris. (frontem
 Taurum alia, aut colubrum, caprumuè, aquilamuè bi-
 Aut humero alatum; jaçtet, utroque Leam:
 Cuique suæ gazæ, sua, sint insignia: Nobis
 Supplet abundè omnes palmifer V R S V S opes.

*A Passi sunt Solodori circa annum Christi. 288. B. Vexillum
 hoc Austriacum hodieq; ostenditur in Ecclesia Colleg: ibidem.
 Cùm Scriptores alij Ducem signatè non nominent, expressè nomi-
 natur Leopoldus à Sebastiano Munstero l. 3. f. 435.*

II.

A R G V M E N T V M.

Ludovicus XI. Galliarum Rex, generosissi-
 mos Heluetiorum animos, Anno 1444. ad Diui
 Iacobi iuxta Basileam expertus, iisdem & Archiduci
 Austrie Sigismundo author extitit, ut pacem compo-
 nerent, mutuaq; in fœdera coirent. Proposito huic exe-
 quendo, præter Nobiliss. Equitem Nicolaum à Dieß-
 bach, usus præcipuè fuerat operâ Iodoci à Syllinen Lu-
 cernatis, Viri egregij, atq; ex Præposito Beronensi, ad
 Episcopatus Sedunensis mitram, & Gratianopolitani
 administrationem euecti. Fœdus ipsum præter Orbis
 opinionem, ad Ludouici Regis instantiam, primariò fuit
 compositum 1474. Quod licet in bello sueuico sit in-
 terruptum, à Maximiliano tamen I. Imper. circa An-
 num 1511. fuit restauratum, Burgundiæ Comitatu in
 fœdus hoc hereditarium assumpto. Eius tenorem Io-
 docus ipse primariè Heluetiorum Reipubl. exponit.

IODOCVS A SYLEINEN,
HENRICO GÖLDY à Tieffenayv,
Equiti, Patricio Tigurino.

De Fœdere Austriaco, sine Hereditario.

Siste Gradiue pedem, lituosque & bellica ab alto
Fige trophæa tholo. Pax jucundissima rerum,
Dulcor amorque hominum, quæ tanto tempore
Hæsit apud Gyaros, jam ferta virentis oliuæ (sallos
Explicat, & nostras optata reuertit in oras.
AUSTRIA Martipotens, Alemannæ gloria terræ,
Et basis Imperij, compluribus hætenus annis
Plüs satis infesto, nobiscum exercita, bello,
Hostiles furias, bacchataque atrociüs, arma
Deierat, ac stabilem poscit, cum Fædere, pacem.
Rara salus bello, lauro licet ubere, & auro
Heluetiam, spoliisque simul ditarit opimis:
Rara salus bello est: ferit oppida, diruit urbes,
Stare vetat Cæcerem, lætum populatur Iacchum,
Sternit humi, fundoque simul fortissima adequat
Mænia, Torquatos euiscerat, enecat Iros:
Vana perinde sacris, & sacra perinde profanis
Miscet, & Elicij plüs ipsa Veiovis irâ
Fulminat, afflictæ pestis deterrima mundi.
Terrigenis, Pax, dulce bonum, pulcherrima cæli
Filia (quæ Cereri, quæ pabula grata Lyæo
Porrigit, & blando complectitur omnia nexu)
Sexcentis meritò venit anteferenda triumphis.
Belli elementa ruant, quando inclinantibus astris
Excubat ad patrios, Pax & concordia, postes.
Ille Monarcha potens, æquo moderamine Francum
Qui regit imperium: quem virtus Helueta nuper
Terruit, ingentes cum armatæ Galliæ acervos
Rauriacas, trepidante solo, duxisset in oras:
Ille, inquam, Heluetiæ Rex LVDOVICVS amicam
Ferre paratus opem, curâ septempace dudum
Discordes animos, & longi tædia belli
Nititur à nostris, satagitque auertere teetis,

Ille

Ille decor Regum, cuius prudentia cælos
 Voluit, & omnigeni penetrat mysteria mundi,
 Fœdere perpetuo Nobis celeberrimam adunat
 Austriam, & à tanta venturos stirpe Monarchas.
 Ille SIGISMVNDI consensum Principis, ille
 Austriacæ jam pacta Domûs, mentemque fidemque
 Obtinuit, studiisque animi solertibus, omnem
 Pro tam magnifico stabiliuit fœdere normam a.
 Nos modo consilium nî detrectamus amicum,
 AVSTRIA perpetuo nobiscum fœdere juncta est.

Ille augusta Domus, quæ nomina *Cæsarum* auito
 Explicat è folio: quæ tanquam uberrima mater
 Imperio fortes hoc tempore præbet Atlantes,
 Teutoniæque Duces: illa omnibus obruta gazis,
 Omnibus ætheræ donisque bonisque Pronæ
 Austria, *Suicis* jam æterno fœdere nexa,
 Dissidij insanos permutat amore tumultus.
 Hei quantum famæ, quantumque parare decoris,
 Per tam præcipites, effuso sanguine, dextras
 Vtraque Gens poterat! Quantos captare triumphos,
 Iam bis vicenis bella hæc exercita lustris!
 Threicios penetrare sinus, terrere feroces
 Sauromatûm populos: per Atlantidos arua Calypsûs,
 Per Syrtes Libycas, Gens hæc unita, per ipsas
 Eridani spumas extendere jura, sibi que
 Subdere Parrhasij sedes potuisset Euandri.
 Iam quoque si socias gens cœperit Helueta bello
 Pannonas, unito poterunt proferre secures
 Robore, ad extremam, trans ponti cærule, Thulem.

Atque, immaturos ne quis præiudicet actus,
 FOEDERIS hic tenor est. Ut cæpta utrinque secundet
 Numinis alma Trias; diuina petatur ab illo
 Gratia Principio: quod dirigit omnia solo,
 Per mare, per terras, per Tartara, & æthera, nutu:
 Quo sine nil validum, nihil est durable, cuius
 Erigit humanas reprimitque, potentia, sortes.
 Illius, ut fas est, augendo semper honori,
 Mutua belligeræ coëant in fœdera gentes,
 Austrij & Helueticj: Pars approbet utraque pacem;

Vtra-

Vtraque liuorem, belli que præambula vitet
 Iurgia; legitimum teneat concordia clauum.
 Pristina sic facies rerumque hominumque, simulque
 Libera per tutas vigeant commercia terras.
 Alterutram partem si rancor, & orta simultas
 Acrius irritent; in apertam neutra feratur
 Bellonæ rabiem: stent coram Iudice causæ,
 Dicaturque dies, adeat pars læsa tribunal,
 Urbibus è geminis, dabit aut CONSTANTIA pandum,
 Aut BASILEA forum: sacram fouet utraq; mitram,
 Vtraque juris amans, Rhadamanthi præsidis urnam
 Porriget, & motam dirimet sine sanguine litem.

Bella *Sigismundum* si fors inopina fatigent
 Principem; ad *Austriacæ*, quantum decet, æra crumenæ,
 Natio *Suitiadum* sataget, de jure petitas
 Mittere suppetias; & lecto milite læsum
 Proteget *Archiducem*: verum hinc feruetur honesti,
 Iustitiæque tenor. Nobis dabit ipse vicissim
 Auxiliatricem, si poscant tempora, dextram.

Prædia, rura, arces, pagi, castra, oppida & Vrbes,
 Et quicquid terræ, quicquid ditionis, & agri.
 Hactenus *Helueticæ* sibi subiecere secures.
 Pareat *Helueticis*. Sua quondam hinc jura, resignat
Austria. *Suitiadum* rata sit possessio, & istas
 Pacifico, per seclâ regant, moderamine, terras.
 Instrumenta tamen, tabulæque authenticæ, ad usum
 Principis erectæ (nostro quæ nempe nec obsunt,
 Nec Statui profunt) Dominis reddantur auitis.

Exeram & *Austriaco* natam sub Principe plebem
 Associare sibi tutelâ, fœdere, recto,
 Aut numerare suos, aut inter scribere ciues:
Helueticis caueant: caueat Dux ipse vicissim
 Allicere *Helueticos*: saluâ nisi pace prioris
 Principis aut Domini, veterem mutare tabernam
 Indigenæ, atque alias malint inquirere sedes.
 Hosti subsidium, testumque, laremque, stipemque,
 Et cum securo victum præbere meatu,
 Fœderis ordo verat. Quocirca aut tendere dextram,
 Aut capere hospitio, victuue, penuue, manuue.

I.

Aut

Aut quacunque aliâ demum ratione tueri
 Hostiles acies, & ijdem clamuè palamuè
 Mittere suppetias, quia res censuraque juris
 Publica non tolerat, nec fædera nostra probabunt.

Excitet armatos ne res inluetâ crabrones,
 Sollicitent neutram noua vectigalia gentem.
 Nec tricæ insolitæ, portoria, feuda, tributa,
 Alterutri addictos onerentuè, grauentuè colonos.

Præteritum quæcunque tulit fastidia bellum
Austria & Heluetiæ, rancores, funera, luctus,
 Tamque graues irarum ignes, vitæque charybdes,
 In fumos abeant, submersauè Nereus imo,
 Occulat in barathro. Mutetur amore similtas,
 Dissidijque omnes, tam turbido in æquore, tricæ,
 Trans vehat Hesperiam veneranda *amnestia* Calpen.

Si verò extinctos iniuria quælibet ignes
 Suscitât, in veterem concordia læsa furorem
 Ne rursus erumpat: caueat pars quæque calenti
 Addere ligna foco: tollatur causa, peribit
 Ilicet effectus. Mæsonica scommata, lanas,
 Et sine honore jocos, & non sine dente cauillos
 Vtraque gens prohibe. Si quid fortuna propinquo
 Contulit Eugenio, stultus ne incessat Amyntas.
 In paruis etiam solet indignatio dentes
 Addere & à falsis procedunt verbera verbis:
 Verbera sopitum reuocant ad tympana Martem:
 Mars acuit choleram, cholæræ nec Mempheos alti
 Frena dabunt muri: Babylonem, Pergama, Thebas
 Sternit, & aërias, facto impete, perforat Alpes.

Hisce quidem pactis geret. utraque Natio morem;
 Vtraque consensum, & falsi sine schemate fuci,
 Sponte suaptè dabit. Contra hæc (cum incerta teramus
 Secula) fœdifrago si quisquam impegerit actu:
 Ne rursus armisonæ Marti laxentur habenæ,
 Extra sanguineam conuentio fiat arenam.

Atque ita propositas, taliq̃ue tenore refertas,
 Ad L VDOVICI matura arbitria Regis,
 Condidimus leges. His me præsentem, nec ullam
 Pro Patriæ fructu remoram patiente, sereno

Annuit assensu, pace omni ac fœdere dignus,
Dignus & Euboici transcendere pulueris annos,
Ipse SIGISMUNDVS; fixasque, ratasque, probasque;
Censuit, ac firmas jubet annis esse futuris.

Quin ut legitimum sua seruet pondera fœdus,
Austriacam DVX ipse *Domum*, gentemque, genusque,
Et descensuros à tantâ stirpe Nepotes,
Ut pacti socios, sic Fœderis esse tenaces,
Egregio feruore, jubet. Sint fœderis arrha,
Thessera sint pacis, quos nostra exinde quotannis
Spondet, & Heluetijs fixos dabit AVSTRIA nummos. *b.*
Dixit, & Augusto rata reddidit omnia vultu. (textam

FOEDERIS hæc summa est, quam paucis hisce re-
HENRICO offerimus; quem prudentissima rerum,
Palladis ac Martis vocat, experientia, pullum;
Quem *Tigurina* suos inter Respublica cernit
Fulgere Patricios: & quæ virtute refertos
Euehit heroes, heroum ex ordine censo,
Iure suo meritas impertijt Urbis habenas.

Pactarum interea lex atque decencia rerum
Exigit, ut tanto memorati Regis amori
Helueta perpetuas exsoluat natio grates.
Ipsius auspicijs, curaque ingente, sepulti
Sunt animorum æstus; jucundâ pacis oliuâ
Marspiter, & fœdum mutatur Fœdere bellum.
Viuat, & optatos sua sceptrâ propaget in annos
Ille decor Regum, qui Lilia Franca potenti
Protegit imperio: qui tanti Fœderis auctor,
Arbiter & caput est: cuius virtute ministrâ,
AVSTRII & HELVETII socio sunt fœdere nexi.
Viuat, & inuictis quanquam sit prosper in armis,
Par Laërtiadi sit acumine mentis Vlyssi:
Hic tamen, ô utinam, Rex tantus & ipse, perennem
Austriaco posthac statuat cum sanguine pacem.

A. B. Explicat hæc omnia dilucide *Iofias Simler* Libro de re-
gimine Heluetiorum &c.

III.

ARGUMENTVM.

POST acerrimum Orbiq; stupendum bellum
 Francos inter & Heluetios in Gallia Cisalpina ge-
 stum; sub Seculi XV. initium studuerunt Galliarum
 Reges Ludouici XI. consilium prosequi, & gentem
 Helueticam deuincire sibi amicitia, quam suppressere
 non poterant arma. Cum iisdem igitur Heluetijs &
 eorum Socijs atq; Confoederatis Franciscus Rex An-
 no Christi 1516. Pacem perpetuam Friburgi Nuitho-
 num statuit, & mutuo foederi fundamenta iecit: quod
 Anno post modum 1521. Lucernæ ut maturè delibe-
 ratum, ita magnificè fuit conclusum. Pacis huiusce
 ac Fœderis adiuncta potiora præsens Epistola recenset.

FRANCISCVS PETRVS A PERROMAN.
 ÆGIDIO T SCHVDI Patricio Claronensi.

De Pace perpetua, & Fœdere Gallico.

INter Auentini turres ac tecta FRIBV RGI,
 Quod fecat obliquis SANA recuruus aquis,
 Nuper ab excelsis repetita tonitrua pinnis,
 Vnde ferunt ipsos contremuisse polos:
 Et stridor lituûm, clangorq; canorq; tubarum,
 Perq; simul sparsus compita quæque fragor:
 Iubilaq; Ausonios, ac pompa imitata triumphos,
 Quique ferè totâ plausus in urbe fuit:
 Qualia portendant rerum mysteria, nostris
 Pacemnè attulerint, an fera bella plagis;
 Scire laborantem, modicæ Te pagina chartæ
 Instruet, ad placitum pagina scripta tuum.
 Gallia FRANCISCO jam Rege, & Achille, beata,
 Quæ vires regni vix capit ipsa sui;
 Helueticos jam experta animos, experta secures,

Et

Et nimis infestas. Marte furente, manus,
 Pristina contendit renouari fœdera, magno,
 Francigenis quondam Regibus icta, bono.
 Iungere amicitias, Lethæâ quæsiit undâ
 Bellonæ ardentes exanimare faces.
 Quæsiit Heluetios sibi reddere rursus amicos,
 Nesciit armatis quos superare globis.
 Inde *Friburgiacam* Legatio vecta per urbem,
 Exposuit pulchro regia sensa stylo.
 Regia sincerum contestabantur amorem,
 Plenaque multiplicis sensa fauoris erant.
 Martia parturiit stabilem discordia pacem,
 Digna magis celeri, pessima, prole Parens.
 Iussimus antiquas ad Caspia cœrula rixas,
 Inque cauernosos Mempheos ire specus.
 Mutuæ amicitia, quæ terram, atque ipsa serenat
 Sidera, perpetuum iussimus esse locum,
 Fœdera cum Francis quondam composita Monarchis.
 Fixa, implorato, iussimus esse, DEO.
 Hinc fragor, hinc mixtus volitare per æthera plausus,
 Hinc dare nitrati murmura rauca globi.
 Hinc noua lætitiâ testari iubilâ; Pacem
 Saluere hinc lituis iussimus, inde tubis.
 Inter Francigenas miraris, Fœdera Reges
 Cum tam diuerso pacta fuisse statu?
 Desine mirari, Sanctum & venerabile semper
 Audiit, electæ nomen Amicitia.
 Vltus amicorum pretiosis nonnè Smaragdis
 Præualet, & fuluas fert caput inter opes?
 Nonnè tibi à fido vox siqua refertur amico,
 Suauior Orpheâ creditur esse lyrâ.
 Nî virtus animæ fuerit superaddita, corpus
 Quid nisi concretum dixeris esse lutum?
 Corpus es absque animâ, si destituaris amico;
 Si tibi Nisus erit, spiritus alter erit.
 Dogmata quæ toti quondam aurea protulit orbi
 Græcia, diuinis penè referta Sophis,
 Vicinos quanquam non diceret esse petendos
 Celtarum, populos, in regione, fatos:

Afferit illa tamen, verbisq̄ue fatetur Achivis
 (Quæ dicas Clariam promeruisse fidem)
 Gallie amicitiam studiosius esse petendam,
 Præ mundi reliquis, afferit ipsa, plagis. a.
 Nos, quia vicini tetigerunt Helueta Galli
 Limina, abhinc ipsas Deucalionis aquas.
 Ducti consilijs, ac fida oraclâ secuti,
 In Pandioniâ non malè docta scholâ:
 Condidimus pacem cum Franco Rege, fidemq̄ue
 Partibus unitis iussimus esse ratam.
 Scire cupis leges, decisaq̄ue pacis amicæ
 Pragmata? Rem primis en tibi pando labris,
 Interrupta diu Pax & Concordia, festos
 Restarent, cælo propitiante, dies.
 Debacchata diu lis & discordia, Erinneis
 Exilio multent conueniente suas.
 Dissidiorum amplas, quas belli iniuria telas
 Texuit, armigeri cornibus ista Dei,
 Iurgiaq̄ue, elapsos coxit quæcunque sub annos
 In Phlegethonteo, liuor & ira, foco:
 Condat in abstruso trux ipse Trophonius antro,
 Gente sub hac nullum post habitura locum,
 Compescat veteres Pax sic stabilita querelas,
 Et Zephyri, tragicos, leniat aura, Notos.
 Alterutri si iusta tamen querimonia parti,
 Cùm necdum fureret Martia flamma, fuit:
 Standum decertis, quæ cum *Cantonibus* olim
 Condidit Helueticis Rex *Ludovicus*, erit.
 Capti in præteritis, tractique ad vincula, tricis,
 Cujuscunque sient ordinis, atque tribûs,
 Liberi, & absque ullo, remeent è carcere, lytro,
 Semitaq̄ue ad propios detur amica lares.
 Militum ab Helueticis si quisquam prodeat oris;
 Regia cùm necdum fecerit arca satis:
 Debita propositâ, poscat stipendia, prædâ
 Vt poscit merito viuere quisque suo.
 Municipes quoscunque suos Respublica scripsit:
 Helueta, Ciuilem contribuendo gradum:
 Libertate ratâ, nullo aduersante, fruantur,

Adscribantque suis ciuica jura bonis:
 Si tamen Heluetiæ sint intra limitem, & isti
 Nî contradicant altera pacta, thesi.
 Vt Mercatores & amantes lucra propolæ
 Compositâ possint sic quoque pace frui:
 Libera Francigenûm quondam indulgentia Regum
 Quæ motu Heluetijs liberiore dedit:
 Integra, citra ullas vigeant, indulta, lituras;
 Continuetque suam gratia facta viam.
 Heluetiæ sumptus in Gallia utrâque profusos,
 Franco- ubi- Suicerus miscuit arma furor,
 Regius exoluet præsentè numismate fiscus,
 Et suffecturas sumptibus addet opes.
 Inter abundantes stomachanti sanguine Partes,
 Parturiat bellum ne recidiua nouum:
 Si refricet veterem gens illa vel ista fauillam,
 Pronaque bellicrepas euomat ore minas:
 Præsto sit assumptis Hermes caducifer alis,
 Placetque offensas aurea virga manus.
 Quâ grauis OEbalix circumsonat ira Maleæ,
 Effundant rabiem bilis & ira suam.
 Alterius, pars neutra, hosti sit amica; meatum,
 Testa, larem, aut vescos det quoque neutra cibos
 Sed neque scripto ullus foueatur milite Princeps,
 Qui ferro alterutram turbat & igne plagam,
 Hostica quin inò sectantes castra, vocandos
 Et culpæ & pænæ dicimus esse reos.
 Mutua ne causâ pereant commercia, puræ
 Sint imposturis insidijsque viæ.
 Quilibet alterius sit tutus in urbe, feratque
 Compita inoffensum, per sua quisque, pedem.
 Nec Gallo-Helueticas, noua vectigalia, merces,
 Nec prius insuetum, quemque fatiget, onus.
 Atque ut munificum gens prædicet Helueta Regem,
 Neu paci reputet Punicam inesse fidem:
 Cantones tredecim, San-Galli Principem & urbem,
 Quæque sedunensis oppida Vallis habet:
 Et Mullhusinos, & amantes fœdera Rhatos
 (Membra sub Heluetico nobiliora statu)

Annua non modicis recreabit *Pensio* nummis,
 Ordine per Francas distribuenda manus. b.
 Nec petet Heluetios in apertam hæc *Pensio* nassam
 Trudere, nec visci hic fiscus ad instar erit.
 Nec vires minuet, nec ab isto pensilis hamo
 Patria, squamigeris quondam erit esca lupis.
 Tessera pacis erunt hæc Regia dona, nec atram
 Pristina Libertas contrahet inde notam.
 Prouisum satis est, ne Libertatis honorem
 Fallat Arachneo, pensio Franca, dolo.
 Panicus hic metus est: Labyrinthi euadere technas
 Docti, Thesæo jam sumus absque glomo,
 Vrbs *Bellixona*, Vallis *Madiana*, Locarnum,
Luganiq; amplum, *Mendrisijq;* solum,
 Iuribus utantur, quibus olim est usa, fuisset
 Cùm Mediolani subdita terra Duci.
 Stat penes Heluetios, placitoque suoptè valebunt
 Vel mutare istas, vel retinere plagas.
 Nempe coronatum ter centum millia, Regis,
 Non interpositâ suggeret arca, morâ:
 Si pro *Lugano*, *Madianâ valle*, *Locarno*,
 Nummiorum oblatas Patria malit opes.
 Si verò Italicas dominari malit in arces,
 Vniat imperijs Oppida dicta suis. c.
 Istud amicitia, pacisque perenni statutum,
 Decisum placidis, Gente ab utrâque, Dijs,
 Stabit, eritque ratum, Iurassus donec apricus,
 Sequana ab Helueticis diuidet arua jugis:
 Dum Rhodani rapidus, spumanti vortice, gyrus
 Sese in Tyrrhenas exonerabit aquas
 Pace ita firmatâ, magnum pars utraque FOEDVS,
 Postlongas tandem composuere, moras.
 Idem utriusque tenor. Collimant omnia ad unum,
 Subscripta adijcias si quoque pacta, scopum.
 Fæderis intuitu, Gens læsæ illæsa studebit
 Auxiliatrices ferre repentè manus.
 Extera Francigeno quoties taratantara regno
 Cernet & hostiles, Rex, inhiare greges:
 Seu Trans-montanam, seu Cis-petat hostis arenam,
Dum-

Dummodo Francorum sub ditione sitam:
 Millia sena Virum si rite petantur, habebit.
 Exquisitorum millia sena Virum.
 Parcior haud esto numerus. Si mittere plures
 Consultum fuerit, copia major erit.
 Decretum tamen est, si millia sexdecim ab aruis,
 Rex ipse Helueticis duxerit, Esse satis. d.
 Qualis hic & quantus sit cunque Exercitus, omnem
 In Patriæ ac Regni commoda junget opem.
 Indole magnanimum stabit pro Rege leonum,
 Nec trahet injustos è statione pedes.
 Regis ad obsequium durabit, ut Helueta cautes,
 Grandine compositi non subigenda nitri.
 Seruiet, ac patrio penetrabit acinace turbas,
 Dum belli pandas viderit esse seras.
 Olli regalis dabit æqua salaria census,
 Ut primum è patrijs perget ad arma focus,
 Symbola quin etiam tribuetur cuique trimestris,
 Bello ipso octauum non superante diem.
 Hic ne diuisas valeat quandoque cohortes
 Perdere vel numerus, vel superare dolus,
 Non nisi coniunctæ coeant in prælia turmæ,
 Compositusque suos audiat ordo duces.
 Viribus unitis sic virtus Helueta nervos
 In quocunque dein exeret, hoste suos.
 Militiæ sit terra locus: nec Nerea fulcet
 Heluetus, in falsum nec ferat arma fretum,
 Sæpè triumphali, terrestris adorea, lauro
 Vidit *suiceras* emicuisse comas.
 Durante emissas bello reuocare phalanges,
 Nec ratio tolerat, nec decor ipse probat.
 Intestina tamen, seu Gentis nescio qualis
 Turbârint patrium, si quoque bella, solum:
 Publica res poterit secum retinere petitos,
 Vel peregrè stantes mox reuocare, Viros
 Bellica quin etiam tormenta, agilesque sarissas,
 Et maturatam Gallia mittet opem.
 In belli neruum, spatio quocunque trimestri,
 Viginti auræorum millia quinque dabit.

Si falis hæc inter fuerit penuria, Francum
 Ocyus emittet regia cura salem.
 Aurea laurigeris si Pax veneranda capillis
 Intret Francigenas arma inhiendo plagas.
 Celtica cumque suo si caperit hoste pacisci,
 Gens etiam confors Helueta pacis erit,
 Ut quoq; regalem tellus hæc nostra fauorem
 Comprobet; ac magnum ne quis inane putet,
 Altera succedent regalibus æra talentis:
 Hæc pacis peragent, Fœderis illa vicem.
 Perpetuos Pax ista quidem durabit in annos.
 Optato ð utinam, perfruitura bono!
 Fœdus erit fixum, donec sua stamina Regi
 Cernemus triplices continuare deas:
 Et solida perstabit adhuc trieteride, postquam
 Cunctis calcandam triuerit ipse viam. e.
 Siqua tamen fuerint æuo jam pacta priori,
 Seruabunt vires Fœdera pacta suas.
 Signatis etenim Gens eximit utraque verbis
 Sedem Romanæ, Pontificemq; Petræ.
 Eximitur *Cæsar*, sacrique verenda potestas
 Imperi, in Augusto non violanda throno.
 Inde Status alij, quos esse ac scribere Amicos,
 Fœdera iusserunt jam veterana, suos. f.
 Iussimus imprimis (Græcos nos forte Sinones
 Ne quisquam in ferâ posteritate vocet)
 Iussimus Heluetij, validum seruare vigorem,
Austriacos inter, Fœdera pacta, Duces.
 Hæc meminisse satis. Sed quod tam nobile Fædus
 Sanximus, allecti commoditate sumus.
 Nonnè sitibundi, *Suicero*, sanguinis, hostes
 Circundant nostras sole ab utroque plagas?
 Infidias Nobis struit Auster, & Arctos; & acres
 Bacchari hinc furias cernimus, inde minas.
 Sic ergo affectis, generosa peritia belli,
 Mille lucra Heluetijs, mille trophæa dabit.
 Floret ubique Viris, & abundat terra colonis,
 Otia queis nullum sunt paritura lucrum.
 Inter belligeros, poterit vel iudice Phæbo,

Aurea Libertas tutior esse, Viros.
 Fortiùs instat Atlas, si cæli à pondere fesso
 Alcides lociam non remoretur opem.
 Dicere nemo aufit, Cum imbelli fœdera regno,
 Aut cum barbaricis, nos inijsse, Scythis.
 Franca est, quam petimus, Superis gratissima tellus,
 Naturæ egregijs nobilitata bonis.
 Messe ferax, mansueta Viris, jucunda racemis,
 Grata & amica mero, blanda & amæna solo.
 Nec torrens nimio, velut india decolor, æstu:
 Algida Hyperboreo nec, velut Vrsa, gelu.
 Aura tepet, Zephirosque fouet, mitisque Fauoni
 Non nisi fœcundos gratia, reddit agros.
 Læta ibi, pro sterili, florescit Oliua, glabreto:
 Pro fastiditis, aurea mala, rubis.
 Iurares, campos illuc migrasse Caystros,
 Fundique è Francis pura Falerna cadis.
 Tabifico nusquam tellus est languida cælo,
 Thessala nusquam ullus fert aconita locus.
 Tristia nec pariunt deserti absynthia campi.
 Ut solet in duris Pontica terra Getis.
 Sed neque pestifero, velut arua Libyssa, veneno
 Pullulat: Armenias nec capit illa feras:
 Non erit, ut miles vel de salugine terræ,
 Vel populi possit de feritate queri.
 Optima temperies, ut terque quaterque beatum,
 Sic amplectendum prædicat esse, solum.
 Nec dubitant aliqui Regnum hoc, & Balsamon orbis,
 Et mundi celebrem nominare Rosam. g.
 Vna hæc Euphrosynen, dabit omnè hæc terra leporem,
 Palladaque è gremio promet utramque suo.
 Imbuet Helueticos simul arte ac Marte: vigorem
 Vbertim in summo callet utrumque gradu.
 Hæc quanquam AEGIDIVS (patrijs qui lucet in oris.
 Iaspis ut Helueticas inter, Eoa, plagas:
 Cui Pimpla & Pindus, cui Castalis Attica, largo
 Hippocreneas, imbre, profudit opes)
 Hæc, inquam, AEGIDIUS licet haud ignoret, ab isto
 Non aliena tamen sum ratus esse scopo.

Terrarum dominam si quondam hæc GALLIA Romam,
 OEnotriæ vastas si superare plagas :
 Si populos Asiæ, si fortes quiuit Iberos,
 Si Macedùm Franco subdere regna jugo : b.
 Vnita Helueticis, ac fædere juncta, lacertis
 (Soli etiam inuictos qui domuere Duces)
 Quàm celebres olim sic portatura triumphos,
 Credere, qui gentem nôrit utramque, potest.

A. Ita restatur Ianus Cæcilius Frey in Admirandis Galliarum
 c. 6. B. C. D. ita Iosias Simlerus. E. Idem. Ponunt tamen
 aliqui annos V. vel XXV. F. Quos recenset Simlerus l. 1. f.
 317. 318. 323. G. Sic vocat Architremius Poëta, in encomio
 urbis Parisine. H. ita præter ceteros refert Gabriel Bucelinus in
 Nucleo Historiae uniuersalis. &c.

IV.

ARGUMENTVM.

CLEMENTI VIII. ad Pontificatum
 euecto, cum more maiorum gratulati fuissent
 Heluetij Romanæ Ecclesiæ addicti, eundem pariter
 sunt deprecati, ut Gallie Heluetijs confœderatae, atro-
 cissimis autem bellorum iniurijs, id tempus, afflictæ
 (ubi armis disputata fuit Henrici III. Successio) pa-
 trocinium sumere, ac Pacis media procurare clemen-
 tissimè dignaretur: maturâ reminiscentiâ meritorum
 veterum, quæ Ecclesiæ Sedisq; Romanæ protectioni
 multis seculis, à Christianissimis Francorum Regibus,
 magnificentissimè sunt imper'ita. Proponuntur hæc
 vulgari carmine, ab illo, quem facundissimè peroran-
 tem Pontifex, cum purpurato Collegio apprimè fuit
 admiratus. Anno Christi 1393.

IOANNES IACOBVS A STAAL,
Eques auratus.

CLEMENTI VIII. Pontifici Maximo.

*De meritis Heluetiæ ac Galliæ in Ecclesiam
Romanam.*

Magne Parens, quem cura Deum, quem Purpura
E Capitolini venerando colle Palatj, (Patrum,
Terrigenum cõdire gregẽ, Christiq; sequaces
Pascere iussit Oues: sacra cui tempora frontis
Infula tergemina cingit redimita coronã.
Quod Tua Majestas trabeati recta Quirina,
Ac Vaticanæ tam augusta palatia Sedis
Heluetos intrasse vider, reuerentia Summo
Debita Pontifici, candorq;e, fidesq;e, fauorq;e,
Iuraq;e Tarpeia faciunt assueta Cathedra.
E septemgeminis Patriæ Cantonibus isthuc,
Ad septemgeminis decoratam montibus Urbem.
Per Lepontinas, Legati accessimus, Alpes;
Perq;e lacus varios, perq;e amnes Arule & Vrsæ
Venimus optatas ad amani Tibridis undas.
Venimus Helueticæ mandato ac nomine gentis,
Vt Tibi Magne Parens, ad summi culmen honoris:
Ad Petri clauis, Urbisq;e arbitrium & Orbis,
Ordine Nobilium simul applaudente Quiritum
Legitimè euecto deuoti pectoris arrham
Terrarum dominã, simul offerremus, in aulã.
Helueticos apices, Appenniniquẽ recuruos
Scandimus anfractus, clarãq;e fauentibus astris,
Visimus Ausoniam (quod plebiscita, frequensq;e
In septemgeminis decreuit Curia Pagis)
Vt ritu veteri, verosq;e imitando Clientes,
Pontificum capiti, magno telluris Atlanti,
Pastoriq;e Orbis, Dominoq;e, Patriq;e perennem,
Quod faciunt Tyrso fulgentes murice Reges,
Poplite submisso contestaremur amorem.

Nulla, Beate Pater, nulla unquam obliuio nostris

Eruet

Eruet ex animis, quæ quondam ætate parentum
 Helueticis Pagis ultro exhibuere priores
 Munera Pontifices: seu *Libertatis* auitæ
 Confirmatus honos, seu nobilis ille *Galerus*,
 Principibus sacras qui supplet in orbe Tiaras,
 Seu *Labaris* spectata suis insignia, & alti
 Spectentur Tituli: Manet altâ mente repôstuni
 Sedis Apostolicæ studium, quæ fontis ad instar
 Iugiter undantis, condito nectare plenos,
 Currere per Patriæ iussit viridaria, riuos.
 Tu quoque, qui leges Diuûmq; hominumq; gubernas,
 Blanda cui pulchrum tribuit *Clementia* nomen,
 Tu Tibi deuotos, Antistes summe, Clientes,
 Optime Pastor Oues, Pater acceptissime Natos,
 Pontificum solitâ non dedignabere curâ.

Quæ Latio quondam *Saraceni* militis atram
 Expulit illuuiem, fractosque horrore *Quirites*,
 Obsidione, metu, rerumque vorace rapinâ
 Reddidit eximios: gratam jam pænè labanti
 Quæ tulit Italiæ, pulso procul hoste, salutem.
 Pristina stat Patriæ, stabitque interrita virtus *a.*
 Teutonicas acies, & nostro cognita seclô
 Prælia quæ domuit: quæque altæ mœnia Romæ,
 Cæsariana suum cum effunderet ira calorem,
 Fortiter asseruit; pro hac ipsâ Sede tuendâ
 Fixa stat Heluetijs, stabitque acerrima Virtus. *b.*

Nunc si cura Tui, dulcissime Pastor, ouilis,
 Si Tibi cura gregis: gratantes fronte serenâ
 Dignare Heluetios: Gentemque Ecclesiæ amicam,
 Tergeminæ toties insignia sacra coronæ
 Tutari solitam, perge his complectier ulnis,
 Queis Tibi iuratum studiosè amplecteris Orbem.
 Fœderis Heluetici, quorum hæc Legatio, fidos
 Protege *Cantones*: & quod præstare suescit
 Maxima Tarpeïæ majestas arcis, eosdem
 Tu quoque munificâ Charitum perfunde saginâ
 Iam mihi (quod tanti deposcant Principis aures)
 Attica si Alpestem mulceret Suada Thaliam
 Si sapor ambrosius, Latijque medula lepôris,

Manâsse augusti qui fertur ab ore Quirini,
 Ex Arola potas condirent gurgite lymphas,
 Fas mihi, conceptam, foret hic, pertexere telam.
 Plura etenim fandi tribuit contermina grandem
 GALLIA materiem, quæ nunc feralibus armis
 Obruta, post decumas, quas sustinet ægra, procellas,
 Ipsa sui abfimilis, veteremque exuta nitorem
 Fluctuat, ac miseræ nimis est vicina ruinæ.
 Gallia pestifero jam pænè absorpta barathro
 Te patiente, meum jubet hîc protendere cursum,
 Subsidiumque petit: quod nî Romana ministræ
 Curia, & Auloni prudens Clementia Papæ,
 Quomodo grassantem poterit compescere flammam?
 Christiadûm toto celeberrimum in agmine regnum
 Gallia, quæ gratos tibi, sancta Ecclesia, flores
 Instar Pæstani pulcherrima protulit, horti:
 Nunc ubi belliuomæ gustavit pocula Circes,
 Degener hirsutos, inamæno pignore, sentes
 Parturit, & crebris patet, ut Gætulia, monstris.
 Aurem, igitur, Pater alme, dabis, si supplice voto,
 Si rudiores labro, Patrij decreta Senatûs
 Eloquar, & Franco precer adjutoria regno.
 Quod petimus, Pax est: pacem deposcere Francis,
 Fœdus amorque jubent. Vulcano urgente propinquus
 Si flagrat Vcalegon; paries si proximus ardet,
 Serio & ipsa suos curat vicinia postes.
 Gallia si perijt, fortuna salusque propinquæ
 Occidit Heluetiæ: tanti nam accita charybdis
 Imperij, amicitia Nobis ac fœdere juncti,
 Certa simul nostræ dabit incrementa ruinæ.
 Hactenus electo vicinos milite Gallos
 Bouimus, & grandi sedare incendia nisu
 Conati fuimus: generosum Exercitum ab oris
 Duximus Helueticis: alieno denique nostras,
 Sumptibus heu quantis! onerauimus ære crumenas.
 Pro Regni auspicijs, pro Relligione tuendâ,
 Pro fartis testis, pro Rege, arisque focisque,
 In dubium tractæ pro Majestate Coronæ,
 Mouimus unâ omnem, non segni Marte, rudentem:

Vt

Vt vel belligeri compescere limina Iani,
 Vel Paci optatas possemus pandere valvas.
 Sed quia majores res tam petit ardua vires,
 Præsul Auentinus, Christi que vicaria Roma,
 Tam malè confusis cataplasma imponere rebus,
 Ac desolato poterit succurrere regno.

Consilium, fato que hominis prudentia major,
 Et modus, & ratio, mundi que Pronæa supremos
 Stipant Pontifices: vertendi cardinis æquas
 Papa gerit clauēs: & quam solertia terræ
 Reddere non potis est, dabit unam hæc Petra medelam.

GALLIA (quod magnæ non nescit gloria Romæ,))
 Innumeros jam pænè fuit reputata per annos,
 Christi adûm neruus, melioris dextrera mundi,
 Robur Apostolicæ, fulcrumque haud debile Petræ.
 Donec compositas rexit Pax aurea gentes,
 Grande ornamentum. Si pulchro Ecclesiæ in horto
 Effera fulmineas acuerunt bella secures,
 Nobile subsidium. Si fluctibus atque procellis
 Turgida, Petrejam quassârunt æquora nauem,
 Portus & hospitium. Latiâ si pulsus ab aulâ
 Papa peregrinâs Exul migravit ad oras,
 A furijs tutum fuit incessanter *Asylum*.
 Iam mihi si veteres sermonem flectere in actus,
 Addere si flores roseo, mens esset, Hymetto,
 Francigenûm quàm clara fotent encomia Regum!
 Scit tua Majestas, quantis defuncta periclis
 Gallia; diuinæ pro culmine & arce Sionis,
 Quanta per Insubres, per & omnes Ausonis oras,
 Prælia pertulerit: tantosque exinde Monarchas
 Quadrijugo quoties vectârît Gloria curru.
 Sacrilegos, terræque simul, cæloque molestos,
 Vna hæc quàm celebri domuit virtute Tyrannos!
 Hæc quoties profugos, sæuique furore Gradiui
 Exilio intrulos, jamque hinc, jamque inde repullos
 Fouit Pontifices! Hæc pompâ æquante triumphum,
 Quam sæpe exceptos, quantisque fauoribus auctos
 Figere Liligerâ sedem præcepit in aulâ:
 Donec magnificis, bacchante Tyrânnidis œstro,
 Proffi-

Proffi-

Profligato armis, comitatu ingente repostos
 In Vaticanâ, vidisset Roma, cathedrâ!
 Ecquis Aistulphos Desideriosq;, feroque
 Nomine Luitprandos, Romani Antistitis acres
 Quondam mastiges, jam tecta superba Quiritum,
 Pontificumque sacras ausos incessere claves
 Ense triumphavit? Quis tam presentibus armis,
 Tantâ animi flammâ, quantâ horum purpura Regum
 Perdomuit reliquam Lombardo è sanguine facem?
 Constat Amorrheos, Athimosq; inimicaque cælo
 Nomina, deletis ingenti funere Mauris,
 Trans Libyæ fines, & adustos solibus Afros,
 Gallorum egregijs ejecta fuisse lacertis.

d.

Dexteritate pari, tam perniciofa quis unquam
 Schismata? tot falsos in religione prophetas
 Quis Regum oppressit? Quis tantis, obsecro, Sectis,
 Tot fidei monstris immunem reddidit Orbem?
 Nosti, & magne Pater, nosti hæc & plura quondam,
 Grandi opera Francæ patrata fuisse Coronæ.

Hic Martelle tuum ne desit Carole nomen,
 Contra hostes fidei, Virtus quoque præstata, mandat,
 Barbara gens Arabum, Mahometis prodroma pestis,
 Auspice Martello, memoratu perpete dignum
 Pertulit excidium. Saraceno sanguine Franci
 Immaduere agri: pugna unius una diei,
 Ter centena Arabum septuagintaque peremit
 Millia: Francigenum sic rursus acinace Regum.
 Expirasse feras Ecclesia vidit Erinneis:

e.

Fallor, in immensi si quisquam cardine mundi
 Munera Apostolicæ dedit uberiora cathedræ.
 Si Spoletinas, quas vendicat Umbria, terras,
 Si pinguem AEmiliam, si puppibus Adriæ amicam
 Visimus Anconam: si lumina candida mentis
 Vertimus ad reliquas Piceni nobilis urbes
 Manare à solis profitebimur omnia Francis,
 Insula sardinia, contermina Corsis, opimum
 Trinacriæ regnum, florentisque Hetruria, faustis
 Gallorum auspicijs, nutuque manuque potentis
 Caroli, ut Imperio, sic rerum pondere Magni,

f.

M

Susce-

Sufcepere, tuos Romana Ecclesia, falces.

Liligeros certe, quos Gallia nobilis orbi
 Progenerat Reges, non casto agnomine suescit
 Scribere *Primigenas*, hæc ipsa Ecclesia, Natos.
 Dicite *Calixti*, *Paschales*, atque *Gelasi*,
Urbani, ac *Stephani*, *Clementes*, atque *Anacleti*,
 Dicite *Gregorij*, vosque ô generosa *Leones*
 Nomina, ab augustis Gallorum Regibus, olim
 Dimanasse omnem Papæque Urbisque salutem. *h.*
 Impetuosa etenim vesani murmura Ponti,
 Auloniæ quoties insultauere carinæ;
 Cura vigil Regum firmis confidere transtris,
 Soluere vela iubens, terræque marique coactam
 Accelerauit opem: itridentes Tethyos iras
 Lenijt, atque tuum placans Neptune tridentem.
 Præcipites Austriæque minas, Euriæque furores,
 E patriâ ascitis Zephyri compescuit alis,
 Donec ad optatum sua ferret carbasa portum.
 Digna adeo poterit, sanctissime Præsul, haberi,
 Gallia, quæ toties, superatis Alpibus, almam
 Reddidit Hesperiaæ pacem: quæ barbara mundi
 Monstra Europæis generosa fugauit ab oris:
 Quæ mundi dominam, Latio cum Antistite, gentem
 Reddidit antiquo, per mille pericla, vigori:
 Quæ dextram profugis, quæ præsens semper asylum
 Præstitit exulibus. Tantarum in turbine rerum,
 Digna, inquam, poterit celeberrima Gallia dici,
 Cui, stimulante Tuâ, Pastorum ô maxime, curâ,
 Porrigat optatam caducifer Arcas oliuam.

IVLIVS ille tuæ caput olim ac gloria Romæ,
 Urbis & Orbis apex, infando sæpe relatu,
 Et jactabundis audebat spargere buccis:
 Cæsaris auspicio (præter ciuilia Magni
 Prælia, terribilem quæ glutuere cruorem)
Amplius undecies hominum centena perisse
Millia, Tartareas se præside missa sub umbras.
 Cæsare digna quidem, sed vox indigna supremo
 Flammine. Tu melius, Tu Clementissime Princeps,
 A Cajo afflictam qui nunc dominaris in Urbem,
 Auspi-

Auspicijs Pax alma tuis, medicinaque belli,
 Francorum eximio fuerit si reddita regno:
 Quos titulos, proh quanta feres encomia! Olympo
 Heu quàm augusta tuas æquabit gloria laudes!
 Amplius undecies hominum centena beabis
 Millia, quos belli vel crudâ vocaret orexis.
 Vel Libitina cauâ, ferrouè igniuè peremptos,
 Conderet in foueâ. Majorem Cæsare laurum
 Orbe ab utroque feres: CLEMENTI Gallia plures
 Conseruata dabit, quàm CAIO oppressa triumphos.

Marco Antonino, quem Augustum Roma Piumq;
 Dixerat, æternæ vox hæc fuit unica laudi:
Malo equidem unius vitam defendere ciuis,
Fulmineo quàm mille hostes aut perdere ferro,
Aut dare supplicio. Vox ac sententiâ summo
 Digna Magistratû. Votum hoc, ô Marce, perennem
 Si peperit jam tanta Tibi per secula famam:
Clementi Papæ quantus gratabitur olim
 Terrarum applausus, si tot seruatierit Vnus
 Inter Christiadas, animarum millia, ciues!

Quare age, Magne Pater, quem cura salusq; regendi
 Iure trahit seclî; Ne schismatis orgia in illo
 Bacchentur regno, quod florentissima semper
 Lilia, & ambrosios orbi produxit odores:
 Quod celebri famâ, quod relligione suorum
 Ac studijs Regum *Viginti trina* subegit
Schismata. Ne tragicis dum Gallia scinditur armis, k.
 Exanimet Scissura Fidem: ne sacra Tonanti
 Dum sese assiduis eneruant regna duellis,
 Intumeant lunatæ acies, nostrâque ruinâ
 Fortior, Odrysius prorumpat in arma Tyrannus:
 Vtere jure tuo, vaginâ condere ferrum
 Impera, & indigno Panaceam porrige tabo.
 Sollicitis quod nostra rogat Legatio votis,
 Heluetus unanimi quod postulat ore Senatus,
 Sume patrocinium turbatæ Galliæ, & aurêam
 Paci sterne viam. Si stabit Gallia, stamus:
 Si perit, occidimus: curatâ Franciâ, & ipsos
 Curâsti Heluetios. Exhausta æraria, nummi

Largiter effusi, Legio generosa strategum,
 Copia clara ducum (patrijs quæ nuper ab oris
 Excita, dum validos pro sceptro & Rege lacertos
 Exerit, ac magno propugnat Lilia sumptu)
 Pharmaca sollicitant curandis apta crumenis.
 Ut Tibi (qui claro superans vel Lyncea visu
 E Latiâ totum Speculâ circumspicis orbem)
 Esse queat liquidum, quod Nos profitemur & ipsi,
 Verti etiam nostram præsentem in cardine caussam.

Addere plura nefas. Tu Maxime & Optime Pastor;
 Si totidem cælo, quot Iulius intulit orco,
 Conserues animas: Tibi Pacis amator & auctor,
 Præmia Stelligerâ quàm larga refundet ab aulâ!
 Pontificum Princeps, Ter maximus ille Sacerdos,
 Qui Tibi, qui reliquis Tarpeiâ in sede locatis
 Pascere commissos, in Petro, præcipit agnos,
 Pascere mandat oues: è gazæ diuitis arcâ,
 Centuplici tantam pensabit munere curam.
 Nos quoque, si florem, si fragrantissima regni,
 A tam barbaricis, tuearis Lilia, spinis;
 Quàm Tibi sublimes utrinque seremus honores!
 Gloria præclari quàm stabit viuida facti!
 Tempora Pontificis placidam apportantis oliuam,
 Vnanimis in plebe preces, encomia, grates,
 Tergeminâ rursum satagent ornare coronâ.
 Te Patriæ verum super euehet æthera Patrem
 Gallia, & ad sacras hecatomben offeret aras.
 Imo de auratis argentea Lilia junctim
 Porriget è calathis. Plebs, Curia, Clerus, & amplî
 Nobilitas Regni, partam à CLEMENTE salutem
 Inferet æterno, patrijs, adamante, tabellis.

*A Sub annum Christi 828. sub Gregor. IV. à quo Vranij, Sui-
 tenses, ac Subsilvani, Ecclesiæ Defensores Protectoresq; primò vo-
 cati, suisq; Vexillis fuerant insigniti: qui Titulus, unâ cum cer-
 tis Labarorum ornamentis, XIII. Heluetiæ Ciuitatibus posthac
 impertitus est à Iulio II. Pontif. Anno 1512. B. Anno 1557. sub
 Paulo IV. C. Ita æqui rerum Scriptores. D. Ut præter alios clarè
 Horat. Turfelin. in Historijs Mundi c. 6. sub Carolo Martello, Pi-
 pino, Carolo Magno Regibus Francorum. E. Idem in Leone Isauro
 Imp.*

Imp. F. G. citatus, sub Pipino & Carolo Magno. H. Vide pro his Flosculos Historiarum Ioannis de Bussières, parte alterâ, c. 4. Itemq; Bartholom. Chasanzum in Catalogo Gloriæ Mundi. I. Turfell. l. 4. in M. Anton. Imp. K. Gabriel Bucellinus in Nucleo Histor. uniuers. in Regno Galliarum, &c. Legationem hanc Romanam obière DD. Ludouicus Schürpf, Lucernas; Gualterus im Hof, Vrius: Rudolphus Reding, Suicus: Ioann. Iacobus à Staal Solodoranus, Viri in sua quisq; Republicâ magni.

V.

A R G V M E N T V M.

ORbis miraculum Lectori hîc proponitur F. Nicolaus à Flüe, inclitum illud Vnderualdia ac totius Heluetiæ iubar: cuius admirabilem vitam, incolis iuxta atq; accolis in pretio habitam, simulq; rariora quædam, cum vitam ipsam comitata, tum mortem subsecuta prodigia, breuiori hac epitome insinuat Anachoretæ eiusdem conterraneus, olim hac super re ad Gregorium P. P. XIV. unâ cum illustri viro Melchiorè Luffio E. A. Legatus Tractatur materia hæc libro peculiari à Ioan. Ioach. Eichhorn, & accuratiùs à Petro Hugone S. I. Vbi, quicquid ferè epistolâ hac de B. viro asseritur, implicitum habetur.

MELCHIOR IM FELD, Eques auratus.
ANDREAE S. R. E. CARDINALI ab
Austria, Episcopo Constantiensi &c.

De prodigiosa vita F. NICOLAI à Flüe,
Eremitæ Vndervaldensis.

VEstâ columbinis, ad stagna Acronia, pennis
E Subsiluanâ, littera, tende plagâ:

M 3

Perq;

Perq; lacus patrios, per amœna, per hirta viarum,
Extimum in Heluetico limite quære lacum.

Quære palatinas, positis anfractibus, ædes,
Seruantemq; pedum Pontificale, domum:
Siue *Marisburgum*, seu te *Constantia* captet.

Quæsitos pandet postis uterque lares,
Magnus ibi Princeps, & magni pastor ouilis,
Protegit illustres cui sacra mitra comas,
Qui sibi commissum, sit quanquam extensio juris
Maxima, clementi pascit amore gregem;
Te quoque munificâ non dedignabitur aulâ
Virtuti hæc clausas non habet Aula fores.

Nobile virtutis portas insigne; benigno,
Intuitu ejusdem, constituere loco.

Materies ut digna viro, sic digna relatu.

Debet nôsse suam si quoque Pastor ouem
NICOLEOS de *RVPE* hic est, quo sanctius uno
Aetherij nobis nil tribuere Dij. (cus)

Quem natura sagax, quem mundus, Olympus, & Or-
Quondam inter patrios obstupuere rubos.

Cui gula, cui luxus, vasti cui gloria mundi
Siue minus nihilo, siue fuere nihil.

Qui lustris quatuor, doctus mysteria cæli
Desuper, humanum non tulit ore cibum.

Huic licet Arpinas, totusq; applaudere Pindus,
Et genus *Ascræi* debeat omne chori;

Tu tamen Helueticæ nata inter robora *Silvæ*,
Parnassi hanc ipsam fungere, *Musa*, vicem.

Tu patriæ tam illustre jubar, cedroq; perenni
Iure inscribendum carmine pange virum.

Clara virensq; suis terra **VNDERVALDIA** pratis.
Almaque *Silvani SAXVLA* vicus agri,

Nicoleo primas, felici fidere cunas,

Atque adeo patriæ tecta dedere domûs.

Nec genus indecores habuit, sed origine claros,
Secula plus quatuor stirpe vigenti patres.

Ver erat, & placidi clementior aura *Fauoni*

Iam fragrante nouum mulsit odore solum:

*Phryxæus*q; *Aries* sua cornua protulit, almam.

Gãm

Cùm mira hæc proles tangere cæpit humum
 Prodigijs hîc cuncta scatent. Infantulus usum,
 Clausus adhuc utero, jam rationis habet.
 Editus in lucem, simul ac cæleste lauacrum,
 Et baptismalem vertice sumit aquam,
 More nouo geminos, cum Baptizante, Patrinos
 Noscit, & unâ ipsum cum Genitrice, Patrem,
 In puero puerile nihil: speculi instar, in æuo
 Prætulit insignem, lubriciore, facem.
 Ingenui mores, castique modestia vultus,
 Vsq̄ue per impubes emicuère genas.
 Nulla isthic leuitas: referebat semper adultum
 Seu ratione Virum, seu grauitate Senem.
 Vsq̄ue adeo, ante alios, Veri studiosus, ut ullos
 Mendaci nusquam sparserit ore logos.
 Virtute Obsequij (cui viuâ voce frequenter
 Sub lunâ nullam dixerat esse parem)
 Omnibus antebat, monitis parere Parentum
 Impiger, absque ulla suctus ubique morâ.
 Firmior ingenuis cùm sensim adolesceret annis,
 Intulit exosæ prælia prima gulæ.
 FERIA sexta prius, mox illum & FERIA quarta
 Vidit concessis abstinuisse cibis;
 Hisce diem Saturne tibi, tibi Cynthia sacrum
 Addidit, & solitas iussit ab esse dapes;
 Prodiga quin etiam pertæsus prandia, Comum,
 Et Comi socios fugit ubique sales.
 Atque adeo stomachi summa in certamina, dio,
 Præfixit ralem, percitus igne, basin.
 Turbæ obtrectanti, cui tot jejunia, & arctus
 Viuendi, nimiùm displicuère, modus,
 Pulchrè dissimulans, Sic suggerit Arbiter, inquit,
 Omniparens, hominem qui replet, atque feram.
 Majorum arbitrijs (à quorum scilicet ore
 Flectere nec larum sueuerat ipse pedem)
 Connubij socias, præ vitâ cælibe; tædas
 Sulcipit, & sacri fert quoque vinclâ jugi.
 Sanctius hoc uno nil vidit terra marito,
 Nulla fuit casti noxa luesque tori.

Nam veterem vitæ retinensque augensque rigorem,
 Conjugij captum fert sine labe statum.
 Alter in alterius conspirat comoda conjux,
 Liber & ipse suo seruit, & ipsa DEO,
 Hic & concubiam crebro interrumpere noctem
 Cernuus inque stas cogere genua preces,
 Virtuti que omnem confertim impendere curam,
 Nulla inculpatum lite grauate torum.
 Ipsa quidem Conjux decimo, ceu vitis abundans,
 Pignore, Nicoleon fecerat esse patrem:
 Par proli sexus; sed major cura parentum,
 Hæredes cælo, quam genuisse solo,
 Consulis ad fasces per, plebiscita vocatus
 Liber ab oblato maluit esse gradu:
 Maluit ipse suos agitare inglorius annos,
 Ne mentem infidi verteret aura fori.
 Fortè altercantes agitabat curia lites,
 Ille suam causam dixerat, iste suam.
 Iudicis ambiguâ decisio stabat ab urnâ,
 Integer in votis jam Rhadamanthus erat.
 Verùm ubi, suscepto corruptus munere, Iudex
 Cogitat infontem voce vocare, Reum.
 Ignea nummiuorâ surgens è fauce fauilla
 Sensim sulphureas ejaculare faces,
 Nicoleos solus tam horrendam cernere flammam,
 E reliquis pyrios nemo videre globos.
 Territus hoc monstro, jam ardentius astra tueri,
 Et præ mundano, cepit, amare, luto.
 Conjugis ergo suæ consensum inquirit; eundem
 Dat precibus cupidi sponte lubensque viri;
 Consiliumque probat: sed iniqui liuor Auerni
 Mille viro infidias, retia mille parat.
 Ipse sed infidijs, & toto fortior Orco,
 Subsidium quoties expetit, astra ferit.
 Quinquaginta ipsos ætate expleuerat annos,
 Cùm vitæ austeram lætus inire viam,
 Altera jam spreto cùm indicere prælia mundo,
 Et nihili cunctas pendere cepit opes.
 Abijciens ergo veterem cum veste nitorem,

Obtegit

Obtegit hirsutâ corpus inane togâ :
 Induit endromidem, leuis armat scipio dextram,
 Et caput, & nudos præcipit esse pedes.
 Hac pompâ attonitis, sexûs utriusque, propinquis
 Supremum blando personat ore, VALE,
 Diuûmq; auspicijs commendans patriam, & omnem
 Cum confanguineis, conjuge, prole, larem,
 Impigra ad Alsaticas vestigia destinat oras,
 Verteret instabilis ne pia vela Notus.
 Et mox Iurassi superato culmine, sentit
 Retrahi ad Helueticum se, quasi fune, solum.
 Obsequitur, paretque DEO; jamque humida noctis,
 Claudere Phæbeam cæperat, umbra, rotam;
 Cùm bonus in tenuem nutans Asceta soporem,
 Cælitus emissam cernit adesse facem,
 Perfundi que suos, velut ictu fulminis, artus,
 Torserat unde grauis viscera tacta dolor,
 Indoluere artus, sed post id temporis ullam
 Nec stomacho esuriem, nec tulit ore sitim.
 Vndervaldiacas exinde regressus ad Alpes,
 Introit abstrusam, quâ via nulla, specum:
 Principiumque nouæ, lustra inter inhospita, vitæ,
 Nulli hominum cupiens cognitus esse, facit.
 Aula fuere vepres, salebrosum culcitra saxum,
 Languida qui lectus membra foueret, humus:
 Alta Larix æstus, Titane flagrante, diurnos,
 Et pluuias cæli præpediebat aquas.
 Conscia cælestium, jugis meditatio, rerum,
 Vnica jeiuno ferclâ fuere Viro.
 Sic adeo inpransus, sic incænatus adegit,
 Indelibatis viribus, octo dies.
 Nam velut Hæbreos, lentes Babylonis, Ephebos,
 Plus quàm regales, quondam aluere, dapes:
 Sic ipsum Assyriâ meliusque magis que sagine,
 Gratia diuinæ nutrijt Ambrosiæ.
 Displicuit stygio res portentosa colubro,
 Nec poterat tanti ferre trophæa viri.
 Ergo suos versare dolos, intendere casses,
 Mille nocendi artes, mille parare vias.

Clandestina priùs tentantur bella; jubetur
 Ultra naturam non catus esse suam.
 Nimirum Angelico poteris, temerarie, ritu
 Annonæ expertes semper habere dies?
 Desipit, humanum qui vult invertere cursum,
 Quique ultra metam non sapit, ille sapit.
 Quid juuat Icario cælum affectare volatu?
 Ut grauis ascensus, sic quoque lapsus erit.
 Sic quondam cecidit, qui Lunæ ad concaua vectus,
 Ducebat patrios non bene cæurus equos.
 Tu mage nosce hominem: peccas improvide, diam
 Confimili tentes si ratione manum.
 Tartareus sic sæpe quidem latrare molossus,
 Sic stygio tinctos spargere felle sales.
 Quin & finitimi, patriâque domoque propinqui,
 Nicoleo tales ingeminare strophas.
 Imâ namque specu quamcunque latere volentem
 Prodit, venantùm sedula turba canum;
 Admiransque hominem plebs Vndervaldia, suadet
 In sua, desertis, tecta redire, feris:
 Suadet, inhumano nec vitam abrumpere cursu,
 Nec Lachesis diras accelerare manus.
 Atque ait; Humanam tu eludere solus orexin?
 Nulli hominum tritam solus inire viam?
 Vtere concessis. Scelus est tentare Tonantem:
 Sis Custos vitæ, non homicida, tuæ.
 Respuit imbelles pugilis constantia tricæ,
 Prosequiturque suum, quo pede cæpit, opus.
 Nec consanguineis animus, nec carne mouetur:
 Nec prece, nec vaftris flectitur ipse dolis.
 Sed nec aperta timet Sathanæ fastidia, suffert
 Terrorem, inultus, verbera, flagra, minas.
 Iam speciem Libyci præsentat bestia monstri,
 Terrificatque omnem subdola larua specum:
 Mox ululans totam, frendensque, fatigat eremum:
 Mentita Arcadicam, jam rudit, ore feram:
 Iam coràm aggreditur, tunditque, trahitque, feritque,
 Gyratque arreptis, per nemus omne, comis.
 Durat magnanimo miles generosus in ausu,

Et

Et patiēdo, omnem fertque domatque Stygem.
 Ne tamen ipse suos, audiret, velle corymbos
 Citra imploratam, necere solus, opem;
 Intima susceptæ placuit mysteria vitæ
 Consilio docti tandem aperire viri.
 Is fuit *Osvaldus*, diuini semine verbi
 Iussus *Kernensem* pascere Mystra gregem.
 A puero exactos olli submissiūs annos,
 Propositumque animi significare sui:
 Et tot jejunio productos corpore menses,
 Et non infestam marcido in ore famem:
 Hanc, superūm nutu, se suscepisse; paratum
 Hanc nutu superūm, perpetuare viam.
 Ne tamen extra omnem videatur viuere rhombum,
 Et maiora suo quærere velle statu;
 Ejus ab arbitrio totum se stare, probatam
 A Pastore velut stare deceret ouem.
 Territus, Angelicum mirari mystra tenorem.
 Et toto, insolitum, corde stupere, virum.
 Arbitr ergo rei, vultumque, oculosque manusque,
 Brachiaque & nudos ritè probare pedes:
 Collumque & cunctas scrutari in corpore fibras,
 Et cautam modici capiti obire vicem.
 Pallidiora videt crispatâ corpora buxo,
 Et macie tostas extenuante genas.
 Et nimis angusta contractos pelle lacertos.
 Vixque cohærentem, quæ tegat ossa, cutem.
 Et sine purpureo, gracilentum, sanguine, vultum;
 Et sine carne manus, & sine carne pedes.
 Chasmataque & fissas hinc inde dehiscere rimas,
 Præ nimia, in ficcis, ariditate, labris.
 Membra requisito caruere exanguia succo,
 Forma que præsentis plurima mortis erat.
 Nec tamen exsucco deërunt in corpore vires,
 Membra que sufficiens rexit obesa vigor.
 Iudicij magnos inani hoc carcere neruos,
 Ac latitare aliam, Curio sensit, opem.
 Continuare igitur tam fausto sidere cæptum.
 Hortatur, cælo suppetitante, modum.

Entheus

Entheus ipse nouas, inter spineta, latebras,
 Et magis obstruosos poscit inire sinus.
 Hosce requirenti, perque auia lustra meanti
 Prodigio monstrat lucidiore, DEVS.
 Quattuor è summo vidit descendere cælo
 In loca vepreti deteriora, faces.
 MARGO loci nomen, siluestribus undique dumis
 Aspera, & hirsutis facta crepido rubis.
 Latior has salebras, hanc Numinis indice doctam
 Introit, absque ullo se comitante, specum;
 Introit, ac Domino fretus ductore, frequentat
 A populo structam commiserante, casam.
 Suppetit hinc eadem quæ visa erat ante, suppellex,
 Quamque unam toto legit in orbe, Nihil.
 Captabat modicum; duro super asserere, somnum;
 Cervicalis erant plumulæ, acuta silex.
 Sobrius hinc inter lacrimas Asceta profusas,
 Inter & ardentes linguæ animæque preces,
 Nescius humanæ, sensu tamen integer; escæ,
 Numini ad extremum seruijt usque diem.
 Seruijt; atque stans, ad mystica sacra, diebus
 Non detrectantem protulit inde pedem,
 Nempe DEI famulo diuini pabula Verbi,
 Numinis excelsam mens meditata trabem,
 Sumpta Salutiferæ, quot mensibus, hostia Censæ,
 Sacramenta, penus, nectar, Hymettus erant,
 Tanta quidem mouere vagos mysteria scrupos,
 Famaque multiloqui non erat æqua fori.
 Lecti igitur vigiles scitis communibus, arctâ
 Inuasere omnes obsidione vias,
 Accessum nulli, nulli tribuere recessum,
 Copia suspecti ne foret ulla doli.
 Integrum in excubijs tenuit Custodia menssem,
 Non subijsse ullum testificata penum.
 Quin etiam Thomas, Hertmanni Præfulis olim
 Perfunctus sacras, Præsul & ipse, vices,
 Vt sibi certa nouæ foret experientia famæ,
 Nicoles obscuram venit ad usque casam:
 Comique alloquio, Virtutis uterque decorem

Euehit,

Euehit, humanam damnat uterque luem.
 Præsule, Quæ tandem Virtus sit prima? rogante,
 Omne, inquit, punctum, Qui bene OBEDIT habet.
 Approbat, atque dari sibi morem Antistes, & aurem,
 Ac bolum panis mandere dente, jubet.
 Liber ab hoc uno, mandante Antistite, jussu,
 Submissas inter dum nequit esse preces:
 Tentat in insuetas Cererem demittere buccas,
 Bucca sed ingratum nauseat ægra cibum.
 Tandem ut conscissas in frustra minuscula micas:
 Glutiat, omnem operam gutture & ore locat.
 Ringitur insolito turbatus ab hospite venter,
 Nec potis est panem, nec tolerare merum.
 Præsul in extremum conuersus pæne stuporem,
 Dum videt offensæ prælia tanta gulæ:
 A tam morigero veniam obtestatus Alumno,
 Fama, ait, ô tanto quàm canit æqua Viro!
 Sacramenta igitur mirari exotica, habere
 A prauâ immunem suspicione fidem,
 Vnanimisque Deum pergunt celebrare, patrantem
 Prodigia in seruis, non imitanda, suis.
 Interim Eremitæ, toti sit cognitus orbi
 Rumor, & affines excubat ante fores.
 Naturæ stimulus, Bacchiq̃ue gulæq̃ue triumphus,
 Omnium in ore crepant, omnium ab ore volant.
 Huc velut ad Tripodem, Clarijque oracula Phœbi,
 Currit ab omnigenis, sexus uterque, plagis.
 Heluetiæ fidus, fummiq̃ue Tonantis amicum,
 Claustra inter modicæ conditum opaca casæ,
 Certatim innumerus satagebat visere cætus,
 Passus ab incultâ rædia nulla viâ.
 Repperit hîc certum quiuis afflictus asylum,
 Et non frustratam tristis & æger opem.
 Seruus enim prudens, fidulq̃ue Athleta Tonantis,
 Cui dedit æthereus plurima dona, polus;
 Occultas hominum mentes penetrauit, & imos
 Subtili inspexit cognitione sinus:
 Visentumque suam, penitissima pectora, cellam,
 Atque animi totum rescijt, antè, statum.

Sæpius

Sapius euentus præfagijt ipse futuros,
 Fatidicis pandens abdita quæque labris:
 Quæque dedit populis, diuino percitus æstro,
 Verba, Sibyllinam promeruere fidem.
 Illum inter reliquas visit quoque Ganeo turbas,
 Qui spurio infamem reddidit igne torum.
 Ille verecundum simulans adstare Iosephum,
 Integra ab Idalijs sit cui vita sacris,
 Nicoleo ad Melcham, comitante, abducitur amnem,
 Ipse sui viuum cernat ut inde typum.
 Continuò geminas, laruis crudelibus, umbras
 Prodire è medijs, cernit adulter, aquis:
 Cernit eas viuâ magis excandescere prunâ,
 Et vomere ignitos, fauce flagrante, globos:
 Monstroque attonitus, postquam Cocytia spectra
 Visu terribiles exhibuere modos;
 In Lamiâ expressas agnouit utrâque Corynnas,
 Quas sibi comixtas nouerat ante lupas.
 Iamque pauescenti Viden, ô temerarie, formas,
 Quas miser in lenis quæris amasque tuis!
 Corrige, sis, Paphiæ maleuada incendia redæ,
 Perditus Orcino ne cruciêre rogo.
 Dixit *Nicoleos*: correxit ganeo mores,
 Doctus ab hoc uno, cælum Erebumque viro.
 Sexcentos taceo. Lanione patebit ab uno
 Nouerit arcanos quâ ratione sinus.
 Ille quidem pecori coëmendo assuetus. in istas
 Sæpe tulit loculo fulua metalla, plagas:
 Et Dictatorem latitare hîc nescio qualem,
 AEmula Thesbitis qui gerat ora lenis.
 Præteritum, præsens, qui præsciat atque futurum,
 Qui sicco nullum glutiat ore cibum,
 Dum semel atque iterum, sparsis rumoribus audit
 Ipse rei testis, dixit, & augur ero.
 Fæno igitur replens pendentem è fune crumenam.
 Gestare Attalicas, histrio fingit, opes;
 Cornuaque attollens, ac ficto turgidus auro,
 Introit hirsuti lustra casamque viri.
 Præscit *Nicoleos*, fastumque ut sedet inanem,

Pone,

Pone, ait, ô laruam pone miselle tuam.
 In vacuâ quid fingis, opes, aurumque crumenâ?
 Ad cultum loculi non facit herba soli.
 Ne simula Cræsum, tua te *Constantia*, fili,
 Cùm passim soleat nomenclare Codrum.
 Rectiùs incedes, si cures esse, quod audis:
 Centoculum nullâ luseris arte DEum.
 Erubuit, Vatemque stupens. fucumque resorbens,
 Confusum retulit, vanus Agyrta pedem.
 Qui flammam Veneris, qui factum extinxit, eundem
 Vulcani ardentes extimûere faces.
 Corripuere ipsam furibunda incendia *Sarnam*,
 Flammarum rapidis perniciose globis;
 Iamque supra tostos ceperunt tecta penates,
 Inter & ambustas tigna crepare trabes.
 Nil populi accursus, nihil udi in plebe lacerti.
 Nil grauis affusæ profuit imber aquæ.
 Auxerat accensas Vulcani infania vires.
 Contiguas latè depopulata domos:
 Cùm celer ad notæ currit penetralia cellæ!
Nicoletiq; piam, Nuntius, orat opem.
 Ipse malum miserans, ascensi è culmine cliui
 Prospicit igniuomos lege carere globos.
 Sed Crucis extensum formando per aëra signum,
 Iam desperatæ fit medicina rei.
 Flamma Patri vix visa fugit, sensim interit ignis,
 Deferit inuasos Mulciber ipse lares.
 Deseruere omnem sopita incendia pagum,
 Virtutem orantis nescia ferre Senis,
 Plura recenserem; sed omittere plurima, suadet
 Trita hæc Magnatum tessera, *sermo breuis*.
 Addere de miro lubet hic quoque paucula visu,
 Euasit tantus, quo radiante, sophus.
 Apparere olim rutila, sibi vidit, in æthrâ,
 Schemata mirificæ prodigiosa *Rotæ*.
 Fulserat è mediâ facies clarissima spherâ,
 Vndique lucentes eiaculata faces.
 Mitra coronatam decorabat regia frontem.
 Qualis Cæsareas ornat amatque comas.

Enituie

Enituit toto Majestas cælica vultu,
 Et transformati mystica imago DEI.
 Seni inerant radij, quos luce auroque coruscos
 Distinxit varijs, mira figura, modis.
 Ex oculis radius prodiuerat alter; habebat
 Alter in aure suas, alter in ore bases.
 Ista quidem nimiam dum euibrat machina lucem,
 Strauit humi attonitum, machina visa, senem,
 Perstringensque omnes macilenti corporis artus,
 Scintillâ tactas læsit hiante genas.
 Læsit; & in vultu, ceu quondam in vertice Mosis,
 Conspicuum cunctis reddidit inde notam.
 Ista Rotæ facies, & dictæ schema figuræ.
 Nicoleum Actæâ plus docuere scholâ.
 In graphicâ certè cuncta hæc expressa, tabellâ
 Ante oculos voluit semper habere suos.
 Crebrius affirmans, missam hanc à Numine sphæram,
 Purum diuini Pneumatis esse librum:
 Dogma sacræ Triados, Fidei mysteria, cæli
 Abdita, in hac unâ se didicisse Rotâ.
 Ebrius id circo diuini à fonte Lycei,
 Quid mirum, humanam si renuebat opem?
 Ipsa viri sedes, & amata angustia Cellæ,
 Sicut odor pleni quæ redolebat adri,
 Tam suauis ambrosia fragrabat lapsius, ac si
 Cum vernante omnem chloride ferret Hyblam.
 Iamque in spelæo vicanos circiter annos
 Egerat, elusæ malleus iste gulæ.
 Cùm placuit purum jejunâ è corporis arcâ.
 Spiritum ad æthereos associare choros,
 Lustra ærumnoso bis septem agitabat in xuo,
 Primaque gliscentis tempora veris erant:
 Cùm super assueti decumbens assere tigni,
 Iam prælibato, per pia sacra, DEO,
 Immortalem animam, mortali è carcere, plenus
 Misit ad Empyreos, speque fideque, thronos. &
 Sic moritur, sic regna petens cælestia Iustus,
 Marginem, & electæ deserit antra casæ.
 Mors preciosa nimis, si cæli júbila spectes;

Si mundi gemitum, mors lacrimosa nimis.
 Rumor enim spargens defuncti fata prophetæ,
 In querebundo udas reddidit orbe genas.
 Indoluit jam priuâ suo plebs omnis aſylo,
 Ereptum hic medicum fleuerat, ille patrem.
 Luxerat amiſſum Siluania tota Patronum,
 Theſaurum patrij delitiumque ſoli.
 Rituque eximio, jam mortis lege ſolutum,
 In *Saxellensi* condidit AEdē, virum.
 Conditur, ut diâ poſthac recreetur ab eſcâ,
 Neſcijt humanus quem recreare cibus.
 Quemque ſuis Natura epulis, quem Maſſicus humor,
 Quemque Syracofia blanda libido gulæ
 Allicere haud poterant, meliore allectus oliuo,
 A dio cunctam nunc replet ore famem.
 Quàm verò hæc fuerit cæleſtes inter Ephæbos,
 Inter & Elyſias mors celebrata plagas:
 Plurima morborum docuit farrago, medelas
 Funeris ad capulum qui reperere ſuas.
 Exciuere omnem Iuſta hæc funebria plebem,
 Deſeruere ſuos, diues inopſque, lares.
 Quiſque repente miſer, cæcus, ſurdaſter, & æger,
 Ad ſacra ſollicitos, buſta, tulere gradus;
 Quorum ubi præſentes coluit reuerentia Manes,
 Præſentem cœli vidit aſſeſſe manum.
 Sepoſitis jam claudus agens veſtigia fulcris,
 Plùs ſolito abjegnus, plaudit, abiſſe pedes.
 Alteri anhela grauis dum torret viſcera febris,
 Cedere quartanam gaudet & ipſe luem.
 Quiq; Machaonias nequicquam inhiabat in herbas,
 Quique Epidauream ſollicitabat opem,
 Viuum funereâ ſentit Podalirium in urnâ,
 Sentit aſſeſſe ſuo pharmaca quiſque malo.
 Hic verò innumeram ſi exilis Epistoſa tabem,
 Si perſanatas enumerare febres:
 Ad Subſiluanum miracula viſa ſepulchrum,
 Tentaret ſolitis ſi memorare metris:
 Cogere in anguſtam, tentaret Epistoſa, foſſam
 Hellespontiaci ſtagna profunda freti.

E signis aliud meminisse, aliudque trecentis,
Vix patitur curtæ finis & ordo rei.

Capti oculis aliqui qui concauo ab orbe tueri
Lumina Phebeæ non potuere rotæ,
Ad Saxellensem, cælestia Numina, tumbam,
Ut visum acquirant, supplice corde rogant:
Reddita lux oculis, perhibebat ad astra profusas,
Numinis assensu non caruisse, preces.

Ducebat surdam Mater nimis anxia natam
Ad tam mirifici lustra casamque viri.

Introit hæc cellam, precibusque fatigat Olympum,
Curatâ, ad patrios mox redit, aure, focos.

Præsul in Heluetijs, Benedictus nomine, claudos
Flectere Apollineâ, dum nequit arte pedes:
Surgit, & ascenso per saxa, per arua, per undas,
Prodigiosa Viri lipsana quærit equo;

Quærit, & inuentam, dum vota exoluit, ad aram,
Calcis utrinque tumor, cedit utrinque dolor. e.

Transijt Arctoas hæc emphasis Helueta gentes,
Danumque hanc ipsam traxit ad usque casam.

Claudus erat, nassaque prius solitabat & hamo
In sua squamigeros cogere lucra greges,

At pedis inuisos perpeffus & ipse dolores
(Dum suppleant tremulum lignea fulcra gradum)

Sacra, profana, suis quærit medicamina talis;
Cura sed in patrio non iuuat ulla solo.

Compostellam igitur, terrasque inuisit Iberas;

Nec tamen exorat, quam miser orat, openi:
Cælestique suam Cosmo tardante medelam,

AEger in Hesperijs marcet, ut antè, plagis.
Interea somni post sparsa papauera, Morpheus,

Dum videt in tristi languida membra toro.
Surge, ait, inque alijs tibi quære Machaona terris;

Ostia Teutonici sunt repetenda soli.
Helueticas inter Chiron tibi suppetit Alpes

Inde manet plantam cura salusque tuam.
Nicolei manes illic venerare: medetur.

Dextra Dei cunctis, ejus ad ossa, malis,
Paret, & Ascetæ per in hospita tesqua sepulchrum,

Per

Per loca centuplici plena labore, subit.
 En tibi portentum! Quod *Compeffella*, quod omnis
Dania, quod medicæ non tribuere manus,
Saxula dat Cimbro. Sacram vix repit ad ædem.
 Nicoleum & magnos vix vocat ore DEOS:
 Planta repente grauem cum perfanata tumorem,
 Equæ medullâ omnem sentit abîsse luem.
 Exilit ingeminans diuina charismata Cimber,
 Suffigit medio fagina fulcra tholo:
 Prodigiumque ingens mundo admirante, reuertit
 Velo, ad Codanum, (prosperiore, finum.
 Turba frequens hominû letho jam proxima, cymbam
 Hoc quoque ab iratis auspice saluat aquis.
 Præcipiti puero, procerâ ex ilice lapso,
 Trajecere acres intima colla fudes.
 In lecto teneram, suppressus pufio, vitam
 Perdidit, ac mortis non nisi præda fuit.
 Hæsit in oclusâ, buccella imperuia, buccâ,
 Horrente inuisum gurgulione cibum;
 Iamque epiglottis erat secluso, visa, meatu
 Perdere velle ipsam, cum comedente, gulam.
 Partem aliam torrens rapido suppressit in aluêo:
 Obstruxit fauces huic graue rheuma suas:
 Altera congeries, laxatus AEoli habenis,
 Cernit in irato fata suprema lacu.
 Parturiens, comitante suo, creberrima, fætu
 Funeream visa est, velle subire scrobem.
 Verùm ope diuinâ, cum tot languoribus ægri
 Nicolei sacros aut adiere lares,
 Aut veteri sese commendauere Parenti,
 Falcibus armatas impediere Deas.
 Suffocatiuus cessit cum rheumate branchus,
 Præcipiti agrestes nil nocuere fudes:
 Fugit ab obstructo buccellæ injuria collo:
 Reddidit immunem fluctus & undâ ratem.
 AEolus horrifonos multauit carcere ventos,
 Versa est in tutum barbara Scylla vadum.
 Atropos, incaptum jam prona abrumpere filum,
 Seruauit nomen, parcere iussa, suum.

Calculus, atque acres Dysuria, & hernia, pestes,
 Tam sibi præsentis nusquam habuere DEOS.
 Testantur reliquas suspensa anathemata febres;
 Ad tumulum magni quæ cecidère Viri.
 Herculei hæc certè cecidit contagio morbi,
 Siue Epilepsis erat, siue phrenitis erat.
 Annè igitur mirum, si vulgi vocibus audit,
 Morborum requies publica, certa salus?
 Salve stelligeri Iaspis pretiose Palati,
 Gloriæ inauratâ jam redimite stolâ.
 Helueticæ Tu gentis honos. Tibi patria festos
 Instituet, memori semper amore, choros.
 Perge, age, certantem mundani in puluere circi,
 Pastori æterno conciliare, gregem,
 Sermo sed hæc tanti ne Principis obruat aures
 Longior, imposito, Littera, sine, tace.

A. Nascitur mundo Nicolaus, Anno Domini 1417. die XXI.
 Martij. B. Nascitur cælo Anno 1487. eodem Mensis Martij Die
 qui Diuo Benedicto est sacer. C. erat Episcopus Lausannensis. &c.

VI.

ARGUMENTVM.

Cenerosissima populi Helueticæ acta, ve-
 litationes & prælia, cum præ multitudine ex-
 poni non possint singula; visum est eorundem non-
 nulla in angustam Epistolæ huius epitomen redigere,
 & grandiores cothurnos merita, parcioris Camœnæ
 versiculis Lectori insinuare potius, quàm explicare:
 authoribus ipsis, quos inspicere licuit, in epistolæ
 calcem reiectis.

C A R O.

CAROLVS A MONTENACH,
 CONRADO ZVR LAVBEN, Equiti
 Ordinis Sancti Michaëlis, Tugij
 Landammanno.

*De admirandis quibusdam actibus Helue-
 tiorum.*

TV quoq; nostrorum traheris virtute parentum?
 Tu proavorum actus, & belli turbine partos,
 Alite Castalio, gestis audire triumphos?
 Dulce quies operum; dulce est meminisse peractos,
 Otia nunc inter patriæ secunda, labores.
 Tam variâ sed enim mixtam farragine telam
 Quis tibi pertextat? Certè tot bella vetustis
 Bellata Heluetijs, tot nobilitata trophæis
 Prælia, concessam toties à Numine palmam,
 Fusosque è patrijs tam sæpe penatibus hostes.
 Nucleus angustæ nequeat comprehendere chartæ.
 Iliadem exæquant Bellonæ monstra, vel unam
 Sparsa per Heluetiam; quorum jam pleraque dudum
 Nacta fuere suos, vario scriptore, cothurnos.
Sempacum canitur; celebratur opima *Morati*
 Laureæ: defensæ virtus heroica *Laupæ*,
 Palmaque *Morgarti*, *Dornaci* præda, per omnes
 Cantantur plateas. Stat vulgi animosus in ore
Tellius: elati funesta tragædia passim
 Caroli, & Helueticæ resonant præconia famæ.
 Pridem habuere suum Suicera epinicia prælum.
 Magnanimâ patrata tamen compluria dextrâ
 Acta tibi ut memorem, quod amice præcaris amicum,
 Pauca ex innumeris, summatim expressa, capesse.
 Si paritatem, ullam reperit natura, videtur
 Heluetus Herculeum gestis æquare vigorem.
 Ille flagrans Heroum oculus, cum præcoce factio,
 Paruulus in teneris etiamnum pufio cunis
 Infidiatrices elideret ungue cerastas;

Terruit unâ omnes tam nobili adorâ, & orbi
Amphitryoniacos præfagijt inde triumphos.

Prognosis, primo rata si spectetur ab ævo,
Inclita & à nostris præfagia lume pusillis.

Altero abhinc seculo, cum *Suenica bella* per agros
Orta forent patrios; chorus ecce infantium, aprico
Addidus sabulo, consueta crepundia circum
Ludere, & in sicca considerare cœpit arenâ.

Lusus erat pueris, cum proximo ab hoste, repente
Exonerata grauem, cum ingenti murmure, glandem
Balista euomuit; quæ raucis stridula bombis
Irruit in blandi gremiumque sinumque puelli.

Suscipit igniuomam cordatus pugio sphæram.

Et manibus versando rotat: viuaceque demum

Indole, nil digitos, nil membra tenellula læsus

Abijcit insuetum, ceu pondus futile, monstrum. *a.*

Si tanti teneros reputantur gesta sub annos.

Omen & istud habet: confer Tiryntia nostris
Robora cum pueris; te præuia signa docebunt.

Nec tonitru pyrio, nec fartis sulphure sphæris,

Nec ballistarum reboanti fulmine, fortes

Terreri Heluetios. Hæc indole præditus olim

(Ignea ubi læuam jam ursere tonitrua pugnam)

Centurio Suicerus ait; Si quispiam in isto

Tela gerit campo, cui tam furibunda pauentem

Inijciant tormenta metum; Vel si quis asylo

Defensare suam cupit hoc in puluere frontem;

Me petat intrepidus: titubanti hinc cuique licebit

Quærere, ponè meum, sua propugnacula, tergum: *b.*

Vir planè, armifonus quem nil mouet impetus, hinc

Martia si nostri memorare trophæa FRIBVRGI. (stat.

Mens foret, Heroës efflarem uno ore trecentos,

In medijs quorum vox hæc fuit unica telis, (stat:

Heluetus, armicrepus quem nil mouet impetus, hinc

Quæ Patrum arbitrio, Cantones inter & Vrbes

Eminet Helueticas, etiam hinc Respublica primum

Obtineat TIGVRINA locum. Numerauerat orbis

Secula jam tredecim post prolem ex Virgine natam;

Cum Tiguri Canto, brumam intendente Decembri,

Arma-

Armatorum aciem Badenæ misit ad urbem.
 Turba quadringentum fuerat selecta Virorum,
 Plus animi quam plebis habens; quæ Marte secundo
 Thermopoli egrediens, dum nullum somniat hostem,
 Insidiarum amplos *Detuille* offendit aceruos.

Quattuor Austriadum latitabant millia, quorum
 Rexerat armigeras dux *Ellerbachius* alas.
 Dux aberat nostris; Christo tamen auspice freti,
 Et solitis nervis, animisque ingentibus usi,
 Teutonicum expugnant, pugnando viriliter, agmen,
 Algor & ardor erat; facta antiperistasis illic
 E Suicerâ omnem deduxit pube calorem.

Insidiatrices exenterat illa cohortes,
 Inque fugam redigit, septingentisque necatis.
 Tam vasro eximium deportat ab hoste trophæum.
 Nî parui pendas, quod millia quattuor, uno,
 A quadringentis sint fusa heroibus, actu.

Quadragesima ipsos acies Tigurina reliquit.

Quando legis toto diuisos orbe Britannos,
 Egregiè quondam nostrâ tellure fugatos,
 Istosque Helueticis reminiscere viribus, Anglos.
Buttisholzensem postquam hic exercitus agrum
 Vastare occupit; Lanionum animosa repente
 Cerdonumque manus, nervisque animisque potentes
Luceria ciues, rarique è rure coloni,
 Pertæsi illuuiem præ viperâ & angue Britannam,
 Stare loco nequeunt: præter decreta Senatûs,
 Arma sudæque legunt, atque acrius impete facto,
 Dum sine lege graues bacchantur in hoste bipennes,
 Fata Caledonijs, lethumque immane tribunis
 Accelerant: prædæque auidos, nec patria rursus.
 Prædia, nec celeres patiuntur inire triremes.
 Horum etiam densas simul ac *Fraubrunna*, phalanges,
 Cænobio spectata, tulit; clarissima ferrum
 (Sæuient mediæ quanquam horrida frigora brumæ)
 Corripit *Arctopolis*: peregrinam milite lecto
 Aggreditur gentem: numeroque tot hostibus impar,
 Vsa tamen solidis, Majorum more, lacertis,
 Plus octingentos, trans Anglica cærulea natos,

Ad stygias detrudit aquas: Satrapasque, Ducesque,
Plebejosque ferit, Labarisque potitur, & amplas
Captat opes, donec generosa exterrita turbâ
Sentina Albionum, grandi que repulsa ruinâ
Præcipitante alias inquireret agmine terras.

Quattuor aut quinos amisit *Berna* strategos. d.
Digna cedro res est, cuneis tam ingentibus hostem,
Quem decies septem fuerant comitata virorum
Millia, quem vasti metuebant oppida Rheni,
A tantilla acie tantâ perijsse ruinâ. e.

Hoc etiam seclô, cum brumam pellere verni
Capissent Zephyri, calthasque thymumq; recentem
Chloris, & egelidos retulisset terra tepores;
Cantones socij *Clarona* ac *Suitium*, ab acri
Penè incredibilem retulerunt hoste triumphum.
Ad juga *Nephelæ*, ter millia quinque virorum,
Austria, belligerum sæuis produxerat armis,
Depopulando omnem latè vastantia terram.

Quinquaginta igitur quantocius, atque trecenti
Confluere Heluetij, rapere arma, rotare machæras,
Arreptare sparos, & telum quisque propinquum
Tollere, Germanosque unitâ inuadere dextrâ.
Pugna repente acris; quodque admirabile dictu,
Viua quod Aonij meruit præconia Pindi,
Ter centum Heluetici, quinquagintaque coloni,
Bellipotentum hominum sub cælo Teutone cretum
Quinque decemque simul profligant millia; denis
Augentur Labaris; hostes bis mille, cruento
Quingentosque necant gladio: pars multa profundis
Mersa expirat aquis, cum respirare relictî
Vix possent profugi. Tam prodigiosa vicissim
Militia, è nostris viginti quinque peremit. f.

Digna quidem virtus, quam nunc *Clarona* quotannis.
Excitura suos ad facta heroïca ciues,
Commemoret, festosque dies, ritusque celebres,
Grata DEO, instituat; partique insigne triumphî,
Tamque sibi dextrum generosa celebret Aprilem.

Quâ transalpinum Vallis Liuinia monstrat
Iornicum in *Vranix* visendum margine pagum.

Patriæ

Patriæ inauditam tribuit Lombardia palmam,
 Dux, cui parebat Mediæ- prouincia lanæ,
 Bello finitimas id temporis obruit oras,
 Et jam quindecies Italorum millia, fines
 Misit in Helueticos, qui mox euertere dictum
 Iornicum, & ingressi penitus delere studebant
 Agmina præsidij. Sexcentos oppidum habebat
 In statione viros, illuc per summa Gothardi
 Culmina transmissos. Hi raptis ilicet armis,
 More recusantùm vincla iniicienda leonum,
 Excipiunt Italos neruisque ingentibus usi,
 Insubriumque acies iterumque iterumque probatis
 Viribus aggressi, memorandâ strage profundas,
 Mille quadringentos abigunt, Plutonis ad umbras;
 Cetera quæque fugant vallemque simulque sinistram
 Ticini ripam, Lombardo sanguine complent.
 Conflictu in tanto non occidit Heluetus unus. g.

Si perpetratos *Elcurti* in finibus actus
 Hic etiam repetisse iuuat, res gesta docebit,
 Sequana ab Italicis non discordare trophæis.
 Millia produci iussit tricena, ferocùm
 Dux Burgundionum: processerat ipse Rotundo
 Magnicrepus de monte Comes, formidinis heros
 Terrorisque expers, ac pronus in Helueta castra
 Clamque palamque omnes effuderat undique vires.
 Stabant innumeris tormenta aduecta quadrigis,
 Fulmineas minitata pilas: replebat arenam
 Acer, & omnigenis pollens exercitus armis.
 Freta tamen superis, animosque induta viriles
 Heluetica de gente phalanx, ingentia promit
 Robora, Burgundas propulsat ab aggere turmas,
 Clara trophæa refert, spolijs ditatur, & hosti
 (Millia sanguineus cui bina vorauit hiatus)
 Vade, ait, atque alias posthac inquire tabernas.
 Liba laceffitæ non dant meliora popinæ.
 Conflictu in tanto non occidit Heluetus unus. h.

Gransonij notam cum pugna flagraret ad urbem,
 Vsa indefessis fuit & *Basilea* lacertis.
 Plus octingentos mittebat ab urbe tribules,

Heluetiæ immanem qui luctarentur in hostem.
 Luctantur, feriunt, certamina grandia certant,
 Hedua discurrunt per castra, per agmina: & ecce
 Conflictu in tanto nec Rauracus occidit unus. i.

Fortè *Brigantinum* jam decedentibus annis
 Gens Alemanna lacum cum trans-armata-fretâisset,
 Et Patriam insidijs ferroque ignique petisset;
 Incidit in Scyllam, dum aduerso Marte, voracem
 Helueticæ plebi studet objectare Charybdiin.
 Namque ut flauicomos pubes Turgoica Sueuos,
 Instructamque feris Legionem conspicit armis;
 Tela simul, vix iussa, rapit, ferrumque manumque
 Conferit, atque initam tam dextero acinace pugnam
 Expedit, ut factâ Sexcentum clade virorum;
 Teutonico immensum portarit ab hoste trophæum.
 Seriùs hæc legio (dum trans Acronia stagna
 Degere non segnes vidit quoque Martis alumnos)
 Seriùs optauit, vel non intrâsse carinam,
 Vel ferro Helueticas non irritâsse secures,
 Certè ubi sexcentos animam exhalâsse Sueuos
 Præcipiti feruore videt: patriamque, lacumque
 Clamat, & aduectas volucris petit impete puppes.
 VNICVS è nostris vitalem perdidit auram. k.

Iusserat Hippotades alterno turbine Ventos,
 A conjurati quatuor regionibus Orbis,
 Turbare Heluetiam. Post Austri prælia & Euri,
 Post Cori furias, Boreæ quoque flatus ab axe
 Vectus Hyperboreo, violentis sæuijt alis.
 Dornacum audisti, quod denso examine pressum,
 Cæsarianorum cum plus quàm terna vorâisset
 Millia, in Heluetico vix perdidit agmine centum.
 Vberiorém autem petit isthæc laurea vatem.
 Pauca his subijciam, sed quæ memorare latinus
 Vix patitur calamus. Quâ diuitis ubere glebæ
 Eximios fecunda parit *Sundgouia* campos,
 Parturijt nobis famam *Oxenfelda* celebrem.
 Heluetiorum acies *Mulhusij* agebat, & hostem
 Illic grassantem crebris compescuit armis.
 Quadragintâ igitur, iussi comitare quadrigas

Annonâ

Annonâ gravidas, Tauriscum fortè per agrum
 Ibant Suiceri, duro latus ense reuincti.
 Hos simul atque hostis, velut inter retia, structis
 Vidit ab insidijs; cùm in toto exercitu inanem
 Lussisset persæpe operam; Jam præda petitos
 Incidet in casses; Jam bubulus, inquit, aceruus
 Mugiet, & nostras cadet hostia cæta sub aras:
 Offeret Helueticos hæc *Oxenfelda* iuuenos.
 Ergo Alemanni Equites, rapidi velut aura, trecenti,
 Quadraginta istos, ferroque, ignique, manuque
 Vrgent Helueticos. Quid ad hæc tam dispare Marte
 Turbula? quid tanto circumdatus aggere cætus?
 Perstat, ut in clauso flauescens bellua circo,
 Et patrias, de more vibrans agitanisque secures,
 Teutonicam nunc dextrâ acie, nunc parte finistrâ
 Impetit orchestram; jamq; hos, jamque impiger illos
 Demetit, ac tanto feruore fatigat, ut omnem,
 Nî procul aufugiant, reputent perijisse salutem,
 Pars igitur profugit; pars defalcata caballis
 Defilit; effuso pars innarat icæta cruori.
 Quod superest, celeres superat currendo capellas.
 Sicque *Lucerna* tuos insignis palma tribules,
 Sic satyra Allaticos excepit, digna, *Thraones*,
 VNICVS è nostris vitamque animamq; profudit. l.
Bruderholzi eadem facta est prolusio. Stabant
 Cæsarianorum simul octo millia. Nobis
 Vix octingentùm præstò fuit ala Virorum,
 Missorum *Arctopoli*, *Salodoro*, atque urbe *Lucernâ*.
 His consulta quidem suasit *Basilea*, cauerent
 Multa in vicinâ latitantia millia siluâ
 Germanorum acres huc confluxisse phalanges,
 Grex contrâ Helueticus: Procul, ô procul ablit, ut ullû
 Inijciat nobis acies Alemanna tremorem:
 Captum agitamus iter. Quod si contraria Nobis
 Agmina, & è toto seges obuiet ærea Rheno.
 Stabimus: ac solito nil deficiente vigore,
 Et segetem & vasti penetrabimus agmina Rheni;
 Gustabit nostras seges hæc quoque ferrea falces.
 Quod dictum, factum. Prurigo acerrima luo

Profilit, ac nostris inhiat truculenta cateruis.
 Stant tamen unanimes. Concurritur ordine prorsus
 Impare; quot nobis hominum centena, tot illis
 Millia: sed modicus dum cedere nescit aceruus,
 More leonino nunc insultantia truncans
 Agmina, nunc fellas & turgida ephippia sueto
 Sessore euacuans, Satrapamq; Ducemq; frequentem
 Mucrone exanimans; pulcherrima laurea nostros
 Transit ad Heluetios: Gens hostica namque suorum
 Territa cæde Ducum, per plana, per aspera præceps,
 Per loca quæque fugit, tortoque simillima telo
 (Octoginta ipsis nostratium acinace cæsis)
 Transuolat una omnes, pauitante examine, campos.
 VNICVS è nostris hostilibus occidit armis. *m.*

Parua ubi vitiferos disternat Harda Rhegufcos.
 Nobilis hoc ipso Victoria fulsit in anno,
 Tendebat noster cautis Exercitus armis,
 Quærebatque suum, per inhospita lustra viarum,
 Perq; vepres medios, jam pugnae avidissimus, hostem;
 Ipsiùs è castris procedunt mille, fugantur:

Dena Alemannorum succedunt millia, & acrem,
 Quâ face, quâ ferro, quâ accensi turbine nitri,
 Instituunt rabiem; pugnantque, fremuntque, boantq;
 Turpiaque obscænâ jaciunt conuitia linguâ,
 Experta Helueticas necdum in certamine dextras.
 Verùm ubi despicihur, subit ecce inopina salaces
 Nænia Tritones, plexitque hæc scommata planctus:
 Vix tormentorum Germanico in agmine stantum
 Absoluere suos, crepitanâ murmura, bombos,
 Tormenta Helueticos cum nacta fuere magistros.
 Inde actus grauior; qui dum vehementiùs hostem
 Urget, & AEaciam creberrima mittit ad urnam
 Funera, projectis fuga fit subitanea telis;
 Tanta quidem, ut patrios jam penè oblita penates,
 Pars urbem *Augustæ*, pars ultrâ aufugerit *Vlmæ*.
 Plurimi ubi fugitant, Nauesque impensius implent,
 Mortem haud effugiunt: queis telû ac mucro perpercit,
 Hos lymphâ extinxit. Numerantur millia quinque,
 Quos Thetis ac Mauors, spoliârunt lumine vitæ;

Mense

Mense cui sacrum tribuerunt Februa nomen.

TRES solum Heluetios tam pugna cruenta peremit. n.

Subticuisse tuum, scelus est, *Fraſtentia*, bellum.

Sueuo Exercitui (quâ summos Rhætia montes

Explicat) Helueticas placuit gustare bipennes.

Bina olli Legio, tormenta curulia vastis

Grandia ponderibus, locuples annona, paratus

In bella eximius; quorum sibi singula certam

A parte hostili poterant promittere laurum.

Sed solidi quid bella ferant? mutatur in omnes,

Carpathium Mauors imitatus Protea, formas.

Vrania Henrici genitrix *Vollebij*, ad isthac

Heluetiæ egregium concessit bella Cononem.

Hic sibi commissam, dum ingenti ducit & ornat

Dexteritate aciem, duodenaque millia lectis

Aggreditur socijs; velut ipse Polymnius heros,

Pugna cui æternam generavit Leuctrica famam.

Occidit, inque suo claudit sua fata triumpho.

Occidit, at pœnas in imicâ à gente recepit.

Helueta namque cohors ignitâ glande peremptum

Fortiter ultra virum, facto ilicet agmine, stantem

Icit adorta hostem, campo duodena fugauit

Millia, lethæas misit ter mille sub umbras,

Yllo submersos numerauit mille trecentos.

E *chalybeâ* acie (quingentis mille colonis

Ex *Athesi* missis) bombardiferisque Suëuis

Ter centum numero (quibus ipse *Gradius* in unâ

Omnium erat linguâ) vix euasere ducenti,

Tormentorum ingens cataphractarumque paratus,

Cum quinis Labaris, quingentis ordine sclopis,

Tantillo insignem tribuere in tempore prædam.

VNDECIM in Helueticâ mortem oppetiere cateruâ. o.

Suaderlocensem petit hæc quoque pagina stragem,

Majorum egregijs exercitam in hoste lacertis.

Necdum sedati post prælia tanta fuere

Germanorum animi, membranâ ac marmore dignos.

Mens erat Helueticâ de gente referre triumphos.

Plûs duodena Virum *Constantiâ* ab urbe, fluebant

Millia, diuersas in bellum ascita per urbes.

Iamque

Iamque animis absorpta fuit Turgouia; jamque
 Heluetiæ extremum est minitata Alemannia fatum.
 Ermatinga quidem primam concesserat hosti
 Lauream & onnigenum tam millia multa phalangum
 Ausa fuere Viros incessere quadringentos!
 Verum ubi flammigero lux postera fulsit Eoo.
 Respexit victrix nostras Tritonia partes.
 Mille quadringentos animosa licentia ferri
 Excijt Heluetios: Hos postquam ad Sueuica castra,
 Rara per occultos deduxit semita calles,
 Aeterno dignam pugnarent marmore pugnam.
 Nam licet horrificas hostilis machina sphaeras
 Mitteret, ac totam tonitru confunderet æthram;
 Terrore Helueticam nequijt confundere pubem.
 Illa suas, ausuque alacri, virtuteque grandi,
 Circumagens frameas; illa ensibus, illa sarissis
 Fortiter aggrediens aciem præposterè ouantem,
 Instituit tantâ præludia bellica flammâ,
 Ut nimis incautos laniena asperrima *Suenos*
 Frègerit; ac modicæ, bis millia sena, cohorti
 Monstrarent tremulos, fugituo examine, talos.
 Præter balistas, quas amisere, curules,
 Mole sua immensas, ac vastis quercubus æquas;
 Bis quoque milleni, quadringenti que Charontis
 Intrauere nigram, post tristia funera, cymbam:
 VIGINTI è nostris lethæâ obière ruina. p.

Ad ripam undiuomi, sæclo anteriore, Lemanni
 Fama per affines creuit quoque nostra *Sabaudos*.
 Commodiore loco quingenti ac mille steterunt
 Armati Allobroges: visi his cum fortè tuissent
 Quindecim ab Helueticâ, quadringenti que, cateruâ,
 (Quorum quisque ferè Iurassi erat accola) opimam,
 Herclê, aiunt nobis dabit hæc Orchestra merendam,
 Vixistis miseri! Vobis nec quippe Geneuæ
 Testa, nec in patrios dabitur remeare penates.
 Concurrunt, feriunt, ferro certatur & igni;
 Plus quadringenti quadraginta que Sabaudi
 Efflauere animas; reliqui que fugacibus alis.
 Deseruere cauo tentoria fixa Lemanno,

SEPTem ex Helueticâ, mors abstulit improba, turbâ,
Occidit & mulier, sed non prius occidit, imum
Quattuor Allobroges quàm præmisisset ad Orcum, q.

Si memorâro actus, quos irrequieta cis Alpes
Gallia fortita est; paradoxa exotica, dices,
Ac supra humanum memorari prælia rhombum,
Quid potuit pugnis generosius esse duabus,
Quas decimo quintô Mariagna Insubrica seclô,
Et quas pugnari jam obsessâ Nouaria, nostris
Viderat à Proavis? Gallorum exercitus ingens,
Ticini immensam qui penè æquabat arenam,
Hinc secum Aetneos reputabat & inde Cyclopes,
Aut terrâ genitos certamen inisse Gigantes,
Heluetiorum octo non plusquàm millia (quorum
Armatura leuis nullos fortita caballos,
Nec catapultarum metuenda tronitrua) cædunt
Celtarum innumeras, Alemannorumque phalanges,
Quadrupedantùm acië, peditumq; ingentia fundunt
Agmina; fulmineo plus millia dena trucidant
Ense, fugantque feros Italis è finibus hostes.
Vidit, & obsidio jam exempta Nouaria, caras
Suiceri populi transfuexit ad astra, cohortes.

Quis modò, quis scribat Mariagnæ ad rura patratos
Heluetiorum ausus? Mauortius ipse Monarcha,
Francigeni qui sacra tulit diademata regni,
Quinque Virùm decies produxit millia, & omnem
Militiæ neruum: ducto tamen agmine, nostris,
Vix quinquaginta defendit millia, ab armis,
Solutus ad occasum primo pugnabat ab ortu
Heluetus, & noctis vix passus abire tenebras,
Horrida Sanguinei repetit taratantara belli,
Ac nisi tanta tuas, Rex inuictissime, turmas,
Copia munisset; quanquam insuperabilis, armis,
Gallia, ab Helueticis foret hîc superata colonis.
Vidit, & obstupuit dux ipse TRIVVLTIVS, altum
Autoniâ de stirpe genus: tandemque machæris
Territus Helueticis, Cæli, inquit, sidera testor,
Quæcunq; hæc gens est, Heroum sanguine creta est:
Heroum hic animus, tota est heroica virtus,

Octodecim egregias, jam castra secutus & ipse
 Pugnauit pugnans, ubi grandis utrinque refulsit
 Belligerantum ardor: quibus hanc si confero luctam,
 Inde meros homines, hinc mecum dicere cogor
 Dijs genitos certasse viros, Rhætiq̄ue Pholiq̄ue,
 Brachia sortitos; quorumq̄ue acerrima virtus
 Tela nihil Tarpeia timens, cælumq̄ue, Iouemq̄ue,
 Sideraq̄ue, & magnos ausa est inuadere Diuos. *f.*

Sed nec Ibera acies, vis quanta sit Helueta, nescit.
 Grande rei specimen, ne exemplis pluribus utar,
 In Pedemontano, Cerasulæ inclaruit, agro.
 Germano-Hesperias, quas Vasti Marchio duxit
 In campum turmas, numero ipso & robore grandes.
 Agmina funestâ superârunt Franca ruinâ,
 In bellum ascitis è nostrâ gente cateruis.
 Vix alibi tanto sudauit Celtiber æstu:

Daualus erupit; perierunt millia Iberi
 Agminis octodecim; rem tormentariam, & omnes
 Perdidit hostis opes. Quidnî Victoria digna
 Principe Borbonio? Digna est adamante perenni
 Laurea. Sanguineæ sed qui spectator arenæ
 Marte flagrante fuit; poterit vel iudice Franco,
 Dicere; Supremos palmæ tam illustris honores,
 Et decus, & parti caussamq̄ue caputq̄ue triumphî, *t.*
 Post cælum, Helueticis jure adscribenda lacertis.

Helueticorum operâ *Saracenos* sæpius audis
 Italiâ pullos; Latiumq̄ue, urbemq̄ue *Quiritum*,
 A tam sacrilego diuini nominis hoste
 Olim defensam. Redierunt tempora nuper,
 Vt rerum Dominæ Romano à Cæsare pressæ,
 Auxiliatricem nî protinus Helueta tellus
 Transmisisset opem (Francas moderante phalanges
 Principe *Guifiadum*) trabeati tecta *Quirini*,
 Templaq̄ue Tarpeia perijissent funditus Urbis:
 Restituit pressam virtus tamen Helueta Romam. *u.*

Quando *Equites nigros*, importunissima Gallis
 Monstra, subinde audis; oculo scrutare recentes
 Celtarum historias: Te res bene lecta docebit,
 Infinita hominum, quos protulit Orbis & Orcus,
 Quos

Quos Alemanna inis tellus collegit ab antris,
 Agmina, Ligeri cladem sitientia regni,
 Viribus Helueticis ad regia classica ductis,
 Non secus ac tenuem mox expirasse vaporem. vv.

Abfit, ut hæc memorans, Satyrâ mordace propin-
 Insultem populis, Martisq; è casside natos (quis
 Arbitrer Heluetios. Sua cuique est tessera, virtus:
 Quemq; suum facinus, sua quemq; industrialaudat;
 Qui tamen acta patrat; quæ nemo patrauerit alter,
 Iure suo altisonum monumenta illustria vatûm,
 Famæque emeritos capit applaudentis honores.

Quis *Vvinckelriedos* non tollat ad æthera? quorum
 Alter ut hostili portaret ab agmine palmam,
 Robore inaudito, nimiumque audacibus ulnis,
 Vnâ aciei omnes in se unum attraxerat hastas.
 Alter ubi immanem patrijs in saltibus hydram
 Audiit horribiles quanquam ipse attolleret iras,
 Pestifero stygium diffundens ore venenum,
 Mittit in arma manus, vocat in certamina monstrum.
 Sibilaque, flammisque acres. sulphurq; vomentem
 Monti que æqualem, necat aulu ingente, Draconem. x.

Clarone ciuis, *Ioannes VVallius*, actu

Claruit egregio. Multa hunc jam vulnera passum,
 Sanguineque aspersum sentina inuasit equestris,
 Viginti Austriadum. Ioannes ergo sarissam
 Arripit; armatos incessit & ipse caballos,
 Aggrediturq; viros; turmamque hinc inde recuruos
 Flectentem gyros, tam scitâ intercipit hastâ,
 Vt tribus enectis, reliquisque è puluere trasis,
 Victor in attritâ solus perstaret arenâ. y.

In bellis Italis Siluania terra stupendum
 Protulit Heroem, *Iordani* nomen habebat,
 Dignus ferre suam *Iordanis* ad ostia famam.
 Hic, ut materies semper generosa patrandæ
 Esset virtutis; viso procul hoste, reclusas
 Esse urbis portas pro vallis stare sarissas
 Iusserat, atque ipsos ultro inuitauerat hostes,
 Nec solum in linguâ stetit illi *Marspiter*, ori
 Dextra fuit concors. Assueta hic fortè bipenni

Munitus steterat; cùm ferrea turba repente
 Proflit, & magnis Iordanum insultibus urget.
 Fera nulla Viro, comprehat utroque bipennem
 Police, & haud vanis ferit hunc, ferit ictibus illum.
 Donec ad infernam Viginti denique cymbam
 Mitteret, ac reliquos sentiret abisse Daretas.

Ultima in Heluetico quæ nunc est Fœdere tellus,
 Diffona ab heroo nequaquam est corpore, & inter
 Ultima magnanimas non fert subsellia gentes.

APPENZELLA hæc est: quæ quanquam finibus arctis
 Clauditur, & paucas armato efferre suescit
 Milite centurias; animi tamen igne, calentùm
 Aemula Spartiadùm, virtute, ac robore supplet,
 Quod numero deficit; pridemque ingentibus ausis
 Nunquam delendæ meruit præconia famæ.

Ipsiùs exiguas, cùm armatùm quina virorum
 Millia, fulmineo penetrassent impete terras;
 Excita magnicrepe, sed nil exterrita, nimbo,
 Non expectatos audissima currit in hostes,
 Et ferit, & mutilat, sternitque, atq; obuia truncat,
 Et populabandos mucrone, bipenne, sarisâ,
 Sic ruit in cuneos; ut præclarissima ternis
 Laureæ cum Labaris, & jugi carmine dignus
 Appenzellanâ steterint ex parte triumphus.
 Deserit ergo initam farrago superstes arenam,
 Adq; lacum positas remigrat properanter in urbes. I.
 Infremuere hostes, auctisq; repente manipulis,
 Majori numero, furiâ asperiore, ferocem
 Rursus in hos ipsos aciem duxere colonos.
 Nil hosti deerat, peditumque equitumque potentes
 Exhibuit turmas; lorice, & ahenea moles
 Muniit armatos: sed mox acerrima paucis
 Appenzella viris, nec quadrupedante paratu,
 Nec cataphractarum ferrêis circumdata vallis,
 Currit in arma pedes: facit ardor & ira valentem;
 Centurijs insultat ouans. hostilia docto
 Castra quatit ferro; defalcant acinace stantes
 Nobilitatis equos: quadringentisque cruento.
 Enectis gladio, rursumque potita duobus

In stadio Labaris, furibundum exterminat agmen. 2.
 Talio ab irato mox quæritur, hoste, sed ipsum
 Egregiè exceptum, totidemque quot antè peremptis,
 Pellit ad affines, pubes generosa, Rhegufcos. 3.
 Insequitur profugos, per & aspera montium, & altas
 Marte animante, vias, non segni milite Rhætos,
 Vindelegosq; petit: Ceretisque, Athesiq; propinquis
 Bellum infert populis: & mox ultricibus armis
 Quinquaginta arces, ac ternas subjugat urbes,
 Ancipitemque sui parit omni ex parte timorem. 4.

Fortè per has ipsas, petulanti milite, terras
 Bacchata est Legio, technis nequissima belli,
 Cælum Erebumq; mouens, & iniqui more Procustæ
 Fanda, nefanda struens; quam fama ferebat, agrestum
 De grege Myrmidonum, vel ab ipsâ Colchidis irâ,
 Duxisse auspicium. Nihil hac atrocius unâ,
 Nil erat asperius: nec durî miles Vlyssi,
 Monstra Lycaonidum nec erant tam sæua ferarum.
 Olli vesaneo volitante per aëra signo,
 Sacrilegis inhiare strophis, hominesque Deosque
 Irritare ausi, maledicti Acherontis alumnas
 In sua castra Striges, totamque immitis Aterni
 Colluuiem, buccis vocitabant sæpe nefandis.
 Impia Vexilli fuit hæc inscriptio; Nobis
 Tartarus & Phlegethon, Nobis Cacodæmonis iræ;
 Et conjurati præsto sit myrias Orci. 5.
 Hanc hominum scabiem, tam insigni præside ductam
 Tot Genijs auctam, simul ac melioribus armis
 Appenzellanæ præsentem habuere cateruæ;
 Sistite monstra gradum, neu campo erumpite, clamant,
 Sistite, & in tragicum nobiscum intrate duellum,
 State Viri, & vestris si tanta est laurea telis,
 Tela quoq; ac nostros hodie tentate lacertos;
 Finem barbarico præsens dabit hora furori.
 Horrida mox pariter commiscent prælia, & acres
 Vtraque turba manus: ferit arduus æthera clamor;
 Feruor utrinque ingens, atque ilicet exerit omnem
 Effera gens illinc hinc Appenzella calorem,
 Istæ suis furijs, validis hæc freta lacertis

Styx tamen & Phlegethon, & Tartarus omnis, & Orcus,
 Atque imploratae Legio scelerata Megaræ,
 Victricem Heluetijs non eripuerunt coronam.
 Illi sacrilegum scelerati è faucibus hostis
 Extorquent Labarum; multisque ad Auerna redactis,
 Exiguo totam pessundant agmine pestem,
 Accumulantque nouis encomia parta trophæis.

Verba mihi defunt eadem tam sæpe probanti,
 Iamque grauare tuas paradoxis pluribus aures
 Fastidit calamus. Tiguri solius auitos
 Quis canat Heroës? Quis facta ingentia Bernæ?
 Prælia Luceriæ memoret? Quis carmine matrem
 Fœderis Vraniam? Quis cordatissimum adumbret
 Sunitium? in exhaustos tulit olim hæc inclita tellus,
 Fertque hodie Entellos. Generoso nomine profert
 Belligeratos *Thuregum* illustre Leones,
 Berna potens Marios, ac semper ad ardua pronos
 Germinat, ingenijs nequaquam agrestibus Vrsos.
 Luceria, ut belli coryphæos gignit Atridas,
 Sic Libertati rediuuios Vria Brutos.
 Sunitia Marcellos, parit Vnderualdia Scæuas.
 Tugium alit Pyrrhos; fortis Clarona Cimones
 Educat; AEmilijs floret Basilea; Camillos
 Germinat impuidos prædonum virga Friburgum.
 Et quod Thebæo *Salodorum* claret ab Urso,
 Fert quoque Scipiades, nutritque acerrima belli
 Fulmine; præstantes extrema *Scaphusia* nobis
 Largitur Fabios; fouet *Appenzella*, tulitque
 Hactenus egregios, animi virtute, Metellos.
 Cantones Tredecim, Socijque, ac nobile corpus
 Fæderis Heluetici, quod simplicitate sagaci,
 Quod pietate viget; quod tam præstantibus actis
 In sua supremos allexit fœdera Reges;
 Iuris & Astrææ, belli que domique tenaces,
 Martisque eximios enititur undique pullos.
 Quos ego, ne forsan Crispini scrinia Lippi
 Compilasse puter, prudens transmitto coæuis,
 Quos alit uberius Permessidos unda, Poëtis.

A. Ita Io: Iac: Grasserus, f. 180. B. Iulius VVilhelm Zinca-
 gref.

gref, in apophthegmatis. C. Simler, Stettler, in Annum 1351. in libro, *Anflag Gottes* ponuntur Heluetij 400. D. Etterli cum iisdem in An. 1375. &c. E. Munst. f. 495. qui asserti Britannorum fuisse 70. millia. F. Simler f. 495. Grasser f. 88 G. Simler. f. 167. Grasser in An. 1478. f. 162. Iornicum vulgò Yrnis. H. Chronica D. Anton. Hafner. I. Grasserus. K. Etterlin. Anno 1448. L. Stettler, Etterlin. Anno 1468. M. Chronica Hafneri, cum citatis, & Grasserò Anno 1499. N. Stettler, Grasser, eodem anno. O. P. Idem, anno eodem. Q. Idem Anno 1535. R. citati cum Simlero Anno 1513. S. Anno 1515. T. Grasser, Hafner Anno 1544. Heluetiorum Phalangiarchus erat V Vilhelmus Frölich Salodorensis Eques ac Colonellus generosissimus. V. Sub eodem. VV. Scriptores varij in annum 1562. Inter Heluetiorum coryphaeos erant generosi Viri, Ludovicus Pfyfferus Lucernas, & Petrus de Clery, Fröburgensis, Equites, ut familiâ, sic virtute heroicâ vel maximè insignes. X. Y. Z. Grasserus alij. 1. De his Dominus Stettler l. 3. f. 102. in Annum 1400. Munsterus l. 3. in Annum 1403. Labara hæc 3. spectabant ad 3. Vrbes ad Lacum Acronium sitas &c. 2. citati in Annum 1405. 3. 4. 5. Idem Stettlerus f. 103. 104. &c.

VII.

ARGUMENTVM.

HENRICVM Borbonium Nauarræ Regem, Galliarum regni legitimum heredem, vi federis inter Heluetios & Rhetos aliquos, fovebant quoq; copijs suis Salodorenses, milite egregio in Gallias ducto: Sub præstantissimis belli ducibus V Valieris, Surijs, Greder, Schvvaller: atq; Saleris &c. Phalangiarco Laurentio Aregger, Viro ad dignitatem Equestrem, ac Salodor. Reip. Præturam merito virtutis, euecto. Hic bellis continuis præsens, pugnam Ligæ Francicæ fatalem, ad pagum YVRI patratam Victoriam Heluetiorum stipante fortitudine obtentam; & nonnullas Henrici Magni dotes, o-

culatus rerum testis describit. Pro quibus vide Historiam Nauarricam Conradi Leonis, in Anno Christi 1590. & seqq. Aegidij Albertini Zeiusches Lusthaus in Henrico IV. Dionysium Petauium, Oratione III. in eiusdem Panegyrico, &c.

L A V R E N T I V S A R E G G E R, Eques,
I A C O B O V V A L L I E R, Sancti Albinii
Domino, Christianissimo Regi à nobilioribus
cubiculis; Comitatum Neoburgi & Vallen-
disij Proprincipi, &c.

*De Yurenfi pugna, & HENRICI
Magni excellentia.*

I lle, Iacobe, tuos Laurentius inter amicos.
Qui tibi Pirithoo Theseus alter erat;
Regia liligeræ sectatus castra coronæ,
Bellaque Francigenis non adamata plagis:
Qui valeat? quo Marte acies Salodoria pugnet?
Heluetici quidnam nominis agmen agat?
More ducum proprio scitari diceris, ex quo
A bello in patrios es reuocatus agros.
Pone, Iacobe, metum. Francis Laurentius armis,
Fulmineos inter cinctus ubique tubos,
Viuit, & arma gerens turbati in puluere regni,
Haftenus inuitis non tulit arma dijs.
Egressi patriam mecum tellure strategi
Signa gerunt contis inuiolata suis,
Gallia respirat, cuius suspiria nubes
Credimus, atque ipsum jam penetrâsse polum.
Rex ille Empyreus, rutilus qui præsidet astris,
Qui regit inuictâ sceptrâ thronosque manu;
Terrificas, quas Franca tulit discordia, flammâs,
Ipsaque, succensas, inter Auerna, faces
Sensim restringens, tam afflictæ vota coronæ,
Ac populi cassas noluit esse preces.

Liuida

Liuida Persephone, turbatrix improba mundi.
 Pandere bellicrepas, lex cui prima, seras;
 Posset ut inuicti virtutem infringere regni.
 Quam timuit gemino subdita terra polo,
 Excijt anguicomās Stygia de valle Sorores.
 Perpete gaudentes seditione deas.
 Paruit unā omnis Furiarum insania, & orbem
 Perculit infestis sanguinolenta flagris
 Heu nimis atroces, quas Gallia sensit, Erinneis,
 Gallia ad extremam pænè redacta luem!
 Credo ego, Tartaream simul effudisse Megæram
 Toxicæ quæque suis, quæque venena cadis.
 Plurima cum fortes exornet eparchia Celtas,
 Mars ubi non fremuit, natio nulla fuit.
 Transijt affines truculento turbine Belgas,
 A Pyrenæis, perdita flamma, jugis.
 Attigit Allobroges, penetrauit ad usque Britannum,
 Vndique collectis viribus, Oceanum.
 Multis suspectum dum nempe Bearnia regem
 Protulit, huic flammæ pabula amica dedit.
 Excijt inde nouos fortissima Francia Brennos,
 Præcipueque suum Stirps Cenomanna Ducem.
 Et Latium, & socios in bellum asciuit Iberos,
 Belgarumque omnes accumulauit opes.
 Regia Francigenum ne ferret sceptræ Nauarum,
 Primus erat furæ, militiæque, scopus.
 HENRICVS contra, regni jam proximus hæres,
 Propugnare suas cœpit & ipse vices.
 Hinc cruor, hinc rabies; hinc raptis, Gallia, frenis
 In fera sanguineas excitat arma manus.
 Arma Europa frequens, arma Italus, arma & Iberos,
 Arma Britannus atrox, arma Alemannus amat.
 Tympana dispersas strepuere canora per urbes,
 Audijs omnigenas mobilis æthra tubas.
 Ferre Nauarræum nequijt dum Gallia regem,
 Tranquillum nequijt Gallia ferre statum.
 Verè hîc ambiguis, visa est Victoria, pennis
 Celtarum attritas peruolitare plagas.
 Iam tulit Henrico celebres ex hoste triumphos,

Iam stetit à Francâ, laurea curta, LIGA.
 Vna tamen cunctis præcelluit YVRIA pugnâ,
 Hei nimis ardentis Yuria passa Duces!
 Hic ubi victorem decoravit palma *Navarum*,
 Agmina mox docuit cetera, ferre jugum.
 Cōfliktum memorare juvat. Iam vere rubenti
 Pingebat tepidam prouida Chloris humum:
 Cū vigilans, cautusque suis Henricus in armis,
 Post modicâ pressas obsidione Treas,
 Castra locasse ferum, conjunctis viribus, hostem
 Yuria in apricis, non procū, audit agris.
 Audit & unanimes in arenâ stare phalanges,
 Et DVMENAE omnem bella parare manum,
 Ergo suas in pugnam acies, in tela maniplos,
 In cōfliktum alacres præcipit esse duces.
 Duxerat insomnem Regis vigilantia noctem,
 Præuenitque ipsum, cuncta animando, diem.
 Cælo igitur gelidam simul ac dimouerat umbram
 Lucifer, Eois jam rediuius equis.
 Impiger, ac summos Rex tantum accliuus in actus,
 Nulla sibi indulgens otia, nulla suis,
 Belligeraturum quò tutior iret in hostem,
 Qui numerum exploret, velitem obire jubet?
 Audit ab hoste suum superari exercitum, in armis
 Millia lectorum stare bis octo virum.
 Glandifera instantem munitari fulmina Martem,
 Classicaque auditas jam cecinisse tubas.
 Nil numerum Henricus, nil millia tanta pauescens,
 Corda gerit tacito nil tremefacta metu:
 Componitque aciem, miraque celerrimus arte,
 Stare jubet fixis cornua quæque locis.
 Hinc peditum cuneos, gentem inde exercet equestrem,
 Hunc aliam, istum aliam mandat obire vicem.
 Regis ab intento pendebant singula nutu,
 Solus hic instructor, regula, ductor erat.
 Fouerat ipsa acies Francorum è sanguine florem,
 Clara perinde domo stemmata, clara sago;
 Heroumque alacres, Comitumque, Ducumque cohortes,
 Dictosque à primâ nobilitate PARES.

Et

Et tamen in tanta Procerum, cinxere coronâ
 Helvetij ac Rhati, Regis utrumque latus.
 Ipsius imperio dextram *Salodoria* habebant
 Agmina, præcipuo nobilitata loco:
Clarona, & juncti Suicero fædere *Rhati*
 Ad læuam signis emicuere suis. a.
 Rex aciem prior ante omnem (quem cornua cristæ
 Candida, Pegaseus quem decorabat equus)
 Dispositis ut primò hostem conspexerat alis,
 Iam quasi Victorem cernere mente Iouem:
 Lumina, ad astriferi conuertere lumen Olympi,
 Inque salutare quemque monere preces:
 Tum sic affari. Vos ô fidissima regni
 Membra, per undantes amne cruoris agros,
 Tela per & gladios, per aperta pericula vitæ,
 Per mala, quæ tellus, quæ parit uda *Thetis*,
 Per tot fulmineas jaculata tonitrua glandes,
 Per *Furiarum* omnes, *Eumenidum*que minas,
 Perque sitibundi discrimina mille *Gradiui*,
 Usque in præsentem me comitata diem: (bat
 Magnanimas, quod quisque potest, quod quisque sole-
 Haætenus, instantis quod iubet ordo rei.
 Magnanimas, si fata vocant, effundite vires,
 Rituque intrepidum surgite in arma virum,
 Opratus micat ecce dies, qui vindice cælo
 Offeret in nostras signa inimica manus
 Asseret iste dies, quam demum cingere frontem
 Debeat, & quales regia mitra comas:
 Cominus astantem dum cernit quilibet hostem,
 Quisque putet prædam cominus esse suam.
 Fortunam accumulât cumulatior hostis, eritque
 Sicut castrorum, major aceruus opum.
 Prælia pro Francâ sunt belligeranda coronâ,
 Henrico aduersos non habitura Deos.
 Ius Regni violat, generis post fata VALESI,
 Deberi Nobis qui diadema negat.
 Qui iubet æternæ defendere jura Themistæ.
 Debitaque, & meritum reddere cuique suum.
 Qui vetat Astræe jus violare bilancem,

Ipse dabit vires auxiliumque, Deus.
 Vos modò, vos locij meliore propagine creti,
 Inclita *Borbonica* fulcra, basisque domus;
 Stringite ferrum alacres: vocat hostis & alea; Segnem
 Rumpere nunc ratio, nunc jubet hora, moram.
 Heluetico-Francos mecum unâ intendite nervos,
 Et præcessurum me comitate ducem.
 Primus ego librare meum non terreor enssem,
 Fortes fors metuit: qui timet, ille perit,
 Britones arreptis quas quodam, ac Vascones armis,
 Quas sensere suo, Santona castra malo:
 Quas cum vicinis, Normandia vasta, Picardis,
 Quas Arar ad ripas, quasque Garumna suas:
 Has hodie frameas, hos exercete lacertos,
 Aeternæque parens Yvria laudis erit.
 Strenua præclaro turgescet pugna triumpho,
 Præque coronatis vos celebrabit equis.
 Laudis erit; pro Rege suas acuisse machæras;
 Compensare olim hæc omnia, Regis erit.
 En præo, præcuntem animis sectamini, & armis:
 Quæ cælum statuet, præmia quisque feret.
 Dixit, & accensis tribuit noua pabula flammis:
 Certamen pyrij primùm habuere globi.
 Principium feruens, grandique effundere nisu
 Incæpit vires, agmen utrumque, suas
 Ventilat ergo hostis, miscetur puluere campus;
 Qui prior exhibat, Velitum aceruus erat.
 Illum insultantem, jaculisque immane furentem,
 Regia nervosâ conterit ala manu.
 Inde repente omnem tempestat ferrea molem
 Obijcit, & sauo turbine rura quatit.
 Profiliunt plenis examina denta maniplis,
 Seu peditum cuneos, seu numeremus equos.
 Terribiles visu ipso acies, queis nomina lecti
 Europæ è gremio, contribuere, viri.
 Certè ita dispositam telis infringere & armis,
 Nulla putabatur machina posse, LIGAM.
 Tam validis sed enim connexa ligamina spiris,
 Quemque putet nodum Gordius ipse suum,

Prospe-

Prospera Borbonij ruperunt tela Camilli,
 Robore Pellæum tela imitata ducem.
 Heu, Pelusiacos cur non petière Tyrannos?
 Cur non Odryfias agmina tanta plagas?
 Sæuit in infontem cur sic Bellona cruorem?
 Quæ sceleri tantum jura dedere locum?
 Bosphorus effrenis, sociæque Propontidos oræ,
 Pressaque Bistonio barbara regna jugo,
 Si sociata tuas sensissent, Gallia, vires,
 Ante tuos poterant procubuisse pedes.
 Cæcus amor ferri est. Ut bello classica signum,
 Et balistarum monstra dedere sonum:
 Ipsa extemplò omnes, Majestas regia, turmas
 Anteit, utque ingens Mutius, agmen agit.
 Stare tamen fixo *Laurentium* in ordine; & omnem
 Militis intrepidi mandat obire vicem.
 Visa fuit medios penetrare interrita nimbos,
 Bellerephonteo ceu veheretur equo.
 Dux erat, & miles. Quod Regis lingua cohortes
 Iusserat, id dextrâ præstitit ipse suâ.
 Induperator erat, Martem clamante tumultu;
 Seria ut intonuit buccina, miles erat.
 Miles erat, quem nulla operum, quem nulla laborum,
 Quem ferri, ac pyriæ nulla pericla pilæ,
 Nulla fatigarent discrimina Martis, anhelam
 Seu comitata famem, seu comitata sitim.
 Hæc quanquam *in rpiwod* & tibi narrat epistola, forsan
 Difficilem multis est habitura fidem.
 Dimidiam Rex ipse ferè pugnaverat horam,
 In medio, paucis agmine, cinctus equis:
 Fulmineumque rotans nervis gliscentibus ensem,
 Perque acres cuneos, agmina perque ruens,
 Funera magnanimâ fecit creberrima dextrâ,
 Terreri armisonos nescius ante globos:
 Nescius objectas seu formidare sarissas,
 Siue minabundis vertere terga Tubis.
 Scanderbegi harpen poterat reputasse, vel ipsam
 Hic Scanderbegi belligerasse manum.
 Victor ubi redijt, respersam sanguine frontem,

Sanguine perfulas vidimus esse genas.
 Purpureus toto manabat acinace riuus,
 Immaduitque ipsum rore rubente sagum.
 Crista cruorifluas stillabat & ocrea guttas;
 Nec tamen ulla sui gutta cruoris erat. b.
 Funera vulneribus Rex accumulauit, in ipso
 Non habuere ullam vulnera, Rege, locum.
 Integer à tragicâ, saluusque, redibat arenâ,
 Telaque regalem non subiêre sinum.
 Et tamen armatus cristarum pondere conus,
 Quæque supra volucrum penna nitebat equum,
 HENRICVM è totâ poterant discernere turbâ,
 Majestate hominem nusquam habente parem.
 Cænea Perrhæbutn, qui lædi nescijt armis,
 Fama erat Yuræas peruolitasse plagas.
 In tam præclari bona nempe perennia Sceptri,
 Muniêrit CHRISTVM, dia Pronæa, suum.
 Nos ubi tam forti certantem pectore Regem,
 Cernimus, armatas nil metuente manus:
 Tela citi unanimes aciemque mouemus, & omnem
 Pro debellando quærimus hoste, viam.
 Præliaque exorsi funestâ acerrima pugnâ,
 Vulnera suscipimus, vulnera plura damus.
 Conserimus feruente alacres in puluere dextras,
 Nulla armis superant otia, nulla viris.
 Ter focias conata fuit penetrare phalanges,
 Ter retulit victas, VNIO cæsa, manus.
 Constitimus pariter, ceu saxea in æquore moles,
 Frustra indignantis fluctibus icta maris.
 Sic vero immotam dum respicit VNIO molem.
 E statione suos ipsa mouere pedes,
 Heluetico-Francis laurum concedere turmis,
 Ac desperatum verrere calce solum.
 Ibant, qui poterant; emergere quippe nequibant,
 Abscidit atra suam queis Libitina viam.
 Horum ingens numerus. Peditum pars pleraque, nostrâ
 Præter eos, ultrò qui petiêre fidem.
 Ter quingenti equites. Flos primus in hoste: Tribuni
 Ortu ac progenie nobiliore sati.

Eminet

Eminent in turbâ hæc Comes ipse *Egmontius*, auræi
 Velleris, ac raræ dexteritatis, Eques.
 Inclitus ille heros belli Induperator, & inter
 Belgarum illustres Prætor & alpha duces;
 Regis, in affines, latè dominantis, Iberos.
 Dum coryphæon agit, tristia fata subit.
 Hanc quoque fert Nemesin Dux *Brunswicensis*, amaram
 Qui cum alij atque alij sustinuère necem. c.
 Cetera, ne totas laniaret Parca cohortes,
 Agmina pennigerum lunt imitata deum.
 Perfitit una phalanx, erectis strenua signis,
 Pieridum clarâ crescere digna tubâ.
 Hæc cuneis deserta suis, deterta manipulis,
 Vtraque cum celerem carperet ala fugam.
 Mercurium pertæsa stetit; stetit instar ahenæ.
 Machina quam nusquam terreat ulla, petræ.
 Agnoui popularem aciem. Contraria Regi
 Duxit ab Helueticis, arma virosque, jugis:
 Decreuitque simul, potiùs teterrima mortis
 Spicula, quàm fædæ nomina ferre fugæ.
 A profugis Rex ergo redux, Quid nominis isti,
 Tam graphicè stantes è regione, Viri?
 Vnde domo hæc acies? num scirpi in arundine nodum,
 Inquit, & in sicco pumice quærit aquam?
 Sola hæc compositi seruatrix ordinis, ausit
 Regiam in armifono causam agitare foro?
 Pectora non hominum, sed pectora habere videntur.
 Qualia Massylas constat habere leas,
 Hic ego præcisim, Magnorum ô gloria Regum,
 Curru Tarpejos scandere digne lares;
 Hæc in sanguineo stans imperterrita campo.
 Veste peregrinum turba professa gregem,
 Helueticis nobiscum unâ processit ab oris,
 Galliæ ut oratam sedula ferret opem.
 Gens eadem, sanguisq; sumus; plebs utraq; Regni
 Ut Majestatem protegat, arma parat.
 Hæc licet à cunctis stet desolata cateruis,
 Nulla etiamnum animi signa pauentis habet.
 Celtiber erupit, fecit diuortia Flander,

Terga

Terga dedit pronis, Teuto Italusque, lupis:
 Excessere omnes, aut procubuere cohortes,
 Qui tenuere animam, non tenuere pedem;
Helvetus in sæuâ solus perdurat arenâ,
 Solus inassuetam nescit amare fugam
 Indole stat patriâ. Nobis quos mutua jungunt
 Fœdera, qui fratres gente & amore sumus,
 Absit, ut affinem maculemus sanguine stirpem,
 Pro regno ut pugnent, Gallica jura jubent.
 AEquales hodie si conjurata Metellos
 Francia, in Yuræis, nacta fuisset, agris:
 Staret in ambiguâ tua forsan laurea librâ,
 Quam Tibi nunc æqui jure dedere Dij.
 Rex curtim; *Helueticæ* viuantque, abeantque cateruæ,
 Vita decet tantos, non laniena, Viros.
 Regia Suiceram non obruet ira phalangem,
 Quondam etiam nostrum proteget ipsa caput
 Virtuti vitam, pretium constantiæ, honorem
 Indoli, & omne decus, quod meruere, damus.
 Quæ Fama *Heluetios* nullis trepidare periclis.
 Nec nisi sola Iouis tela timere, canit;
 Sæpe licet tantâ nostras opleuerit aures
 Buccinâ, hyperbolicis non fuit usa tropis.
 Viuat, & à toto monumenta perennia regno,
 Natio tam fortes, tam generosa, ferat.
 Dixit, & admirans tam fertilem ab hoste triumphum,
 Tot spolijs fartos, quos peragrabat, agros,
 Ac tot balistas, tot stantes rure couinos,
 Tot vexilliferis suppara adempta suis;
 Cæli, ait, hoc opus est: sit gloria prima Tonanti,
 Qui palmam ac dignas Rege parauit opes.
 Vos quoque legitimi jus propugnantia sceptri,
 A Rhæto-*Helueticis* agmina missa plagis:
 Vosque ô magnanimi Francorum è stirpe tribuni,
 Martium ab Hæcoreâ posteritate genus:
 Vos fauor HENRICI, vos non moritura manebunt
 Præmia, dum solitis Sequana curret aquis,
 Gallia liligerâ dum surget ad astra coronâ,
Heluetico-Gallum surget ad astra decus.

Hæc

Hæc pugnae series, ubi Rex dum perdidit hostem,
 Iste sibi interitum condidit, ille thronum.
 Hic tibi, ne reliquæ steter inanis pagina chartæ,
 Addere de tanto Principe pauca libet,
 Bello majorem, generosa Lutetia, Regem
 Autumat ipsa suos vix subijisse lares.
 Pauca ex innumeris si commemorâro, putabis
 Secula Pancratium nulla tulisse parem.
 Vidi ego (nam chari me amplectitur instar Achatidis,
 Penè sibi nullo passus abesse loco)
 Vidi ego diuinâs hinc elucescere dotes,
 Vidit in Augustis quas neque Roma suis.
 Pullulat hinc Magni majestas Caroli: abundat
 Virtus Martelli, gratia Lotharij.
 In Duce Borbonio, clarum florere Pipinum,
 Gallia tot palmis nobilitata, videt.
 Cernit & ipse altis Rex L V D O V I C V S ab astris,
 Virtutum eximias in pronepote faces.
 Ingenij summo præcellit acumine, quantum
 Vix ego Telemachi credo fuisse Patri.
 Nestora iudicio, rationis flore Thaletem,
 Indolis egregiæ laude, Bianta refert.
 Grajugenûm nec scita adeo sapuere Sophorum,
 Ut promanantes Regis ab ore sales:
 Ut nullus dubitem, tam miro aspersa lepore
 Gnomata, quin plenos sint paritura libros.
 Concilium magnis quoties de rebus initur
 (Quæstio seu belli, siue sit orta fori)
 Vora licet gnari promant arguta Synedri,
 Consilio iuuenes Rex præit, atque Senes.
 Hactenus illa animi solers prudentia, punctum,
 Utile dum dulci miscuit, omne tulit.
 Fulminet arreptis quàm prosper & acer in armis.
 Gallia suscepto sat probat ipsa iugo.
 Cettè inter lituos est alter rebus agendis
 Hannibal; AEmilius robore, mente Conon.
 Instar Alexandri, præit impiger ipse, per undas.
 Per juga, per gelidas, agmina fessa, niues.
 Solus in objectum, ceu Cocles Horatius, agmen

Irruit

Irruit utque leo faucibus ungue, furit.
 Herculis inuictam reputares feruere clauam,
Henrico frameam circumagente suam.
 Marte suo victos toties calcavit acervos,
 Armatam quoties protulit ense manum.
 Ensis ei spolium, cassis cristata trophæum,
 Certamen laurus, pugna triumphus erant.
 Romulidum electus quid nisi cum Cæsare neruus,
 Itala dum Gallis intulit arma, stetit?
 Ipse tamen denis certauit, & amplius annis,
 Antè triumphales quàm meruisset equos.
 Dicere *Borbonio* queat hic de Principe: Magnos
 Olim parturijt Roma, *Nauarra* parit:
Gallia dat Iceptum, Verùm hæc qui ponderat, aièt,
 Talia quæ potuit dextera, dia fuit.
 Omnigenas legionum alas Dux fudit egenus;
 Fregit & arma hostis tam locupletis, inops:
 Rex absque Imperio, sine belli robore Princeps,
 Citra castrenses Induperator opes.
 Sic tamen abjectus, quàm prodigiola peregit
 Prælia quàm miris nobilitata modis?
 Quadraginta ipsis interfuit ordine pugnis,
 Nec nisi victrices rettulit inde manus.
 Castella enumerant, urbesque hucusque trecentas,
 Victæ ad regales quæ cecidère pedes.
 Pauperi & extorri, sine regno & milite Regi.
 Submittunt acres jam sua genûa Duces.
 Hoc Victore tamen, quàm plurimi in agmine victi,
 Sub Ioue conclamant mitius esse nihil.
 Iuratos hostes compensat amore, refertque
 Supplicium meritis regia dona reis. d.
 Hæc nihil esse ratus, celeberrimum in orbe triumphû,
 Sese ipsum potuit dum superare, tulit.
 Extitit ergo sui, qui vicerat omnia, victor,
 Introijtque illam, quam scidit antè, ratem.
 Introijt *Petri*, celebrem de numine puppim,
 Pectore Romanam fassus, & ore, FIDEM.
 Victori tanto suprema hæc laurea pluris,
 Quàm *Lernæ* Excetram si jugulasset, erat.

Gallica

Gallia si pergant tam magnos, Lilia, Reges
 In tam florifero prognerare solo:
 Si tam felices tulerit stirps ista Nepotes,
 (Quod sperare orbem publica jura jubet)
 Quid Regno hoc poterit, vel Majestate, vel armis,
 In mundi omniparâ clarius esse plagâ?
 Terribiles quacunq; fremant ex parte Leones.
 GALLVS hic ut cantum cœperit, horror erit.
 Hostibus horror erit: Nobis quos mutua jungunt
 Fœdera, magnificus non nisi Tutor erit.

A. B. Ita disertè *Historia Navarrae* Conradi Leonis. C. quos
 refert *historia cit. in annum Christi 1590. quo anno pugna hæc fuit*
pugnata. D. E. Afferit hæc egregiè Dion. Petavius, in argumento
Epistole citatus &c.

VIII.

ARGUMENTVM.

CONFœderationis Helueticæ fortunam &
 Imperium cum carpant alij, mirentur alij:
 differitur hæc Epistola breuiter de auitâ Nationis eius-
 dem politia, candore ac frugalitate: itemq; de disci-
 plinâ militari, & alijs quibusdam virtutibus, quæ
 veluti solidissima fulcra, potentissimæ Confœderatorum
 Reip. substituere basim, promouere vigorem, contri-
 buere incrementum, & castigatâ luxûs extranei li-
 centiâ, promittere possunt perennitatem.

IOANNES CONRADVS A BEROLDINGEN,
 Eques auratus.

CONRADO TANNER A TAVV, Equiti
 aurato, Landammanno Appenzellæ.

*De Helueticorum Politia, & disciplinâ
 Bellica.*

PRæcipe, non ora. Mandandi semper amico (gâsti,
 Copia amic⁹ habet. Quâquam id, quod amice ro-
 P Lar-

Largius ipse tuâ possis depromere, ab arcâ.
 Heluetiæ te ducit amor, Te flosque decusque
 Telluris patriæ: normam inde typumque basimque:
 Fœderis, & pactas majorum tempore leges,
 Comprênsas modicâ satagis cognoscere chartâ:
 Ut liquidum fiat, quibus olim condita fulcris
 Patria, tam læuo bacchantes turbine nimbos,
 Tot furias, tot ab hoste minas, tot ab orbe paratas
 Luserit infidias: vel quanto numine Diuûm
 Continuare suum Respublica nostra vigorem
 Quiuerit, ad quarti tam turbida tempora Seclî.

Hæc, CONRADE, tui licet aduersaria possint
 Promere Mufæi: legem nihilominus almæ
 Forsan amicitia ne me violâsse queraris,
 Seruiat ista tuo dignanter Epistola voto.
 Ne tamen ingrâtâ veterem lolligine crambem
 Ipse tibi recoquam, vocemque intendere dicar
 In melos Archilocki, curtâ te absoluo synopsis.

Cùm nimis elatas tumefacta Superbia cristas
 Tolleret, atque humili submissa Modestia vultu,
 Ludibriam solenne foret: donante supremo
 Numine, cui certum est nunquam placuisse superbos,
 Displicuisse humiles; calcato syrmate fastus
 Cæperat Helueticum vires acquirere F O E D V S
 Tollere ceruicem, violentum è finibus hostem
 Pellere, & egregijs virtutem extendere factis.
 Propositi fuit Alpha D E V S, semperque cupitæ
 Semita Iustitiæ. Nihil hac antiquius unquam,
 Nil potuit nostris jucundius esse colonis.
 Floruit? & dulcem fortita est Patria pacem?
 Iustitiæ cunctam rexit reuerentia plebem.
 Vsta fuit flammis, & acerbo Patria bello?
 Astræam insonuit; pro fulmine Martis, oliuam
 Obtulit: & blandæ cupidissima pacis, amicam,
 Iudicis arbitrio studuit componere causam.
 Fœdera composuit? Iuri conformia semper,
 Ac Themidi decreta tulit. Defensio rerum
 Mutua, & oppressi tutela, salusque popelli,
 Helueticas in tela manus, in bella lacertos,

Ægrîus

AEgrus adduxit. Si pacta & fœdera primis
 Discutias jurata Viris; cum sæua libido
 Iura daret nostris etiamnum exotica terris,
 Repperies prauæ tunc solùm indicta fuisse
 Prælia nequitia; nostrosque hoc tempore Patres
 Romano Imperio, Satrapis que à Cæsare missis
 Gessisse obsequium, solosque odisse Tyrannos,
 Dum nimis intensus subsistere nescijt arcus.

Fœdera si reperas, Cantones inter & Vrbes,
 Et cum finitimis, diuersâ ætate, Dynastis
 Conditæ: prorumpes in talia denique verba,
 Cæpit ubique DEV S primas, ASTRAEA secundas,
 Pressit & hostiles defensio iusta furores.
 Multa quidem Patriæ miraris bella, stupeſque
 Vaginæ toties productum è carcere ferrum:
 Detestata, tamen, quin imò coacta videbis
 Arma, per Helueticos vibrata fuisse colonos,
 Indignis quando plebs concita restitit ausis.

Austriam & ALBERTI genitos è stirpe Camillo's,
 E gregiâ virtute Duces & ad ardua natæ
 Indolis Heroës, quàm sæpe allecta studebat
 Patria, pacificis à bello auertere pactis?
 Iudicis arbitrium, definitiuæque Iuris
 Decreta amplecti, profugamque reducere pacem,
 Hei quàm sollicito petijt submissa precatu!

Cassæ abiêre preces: annis fremuère ducentis
 Contra Suiceros, Alemanna tonitrua, Pagos.
 Bello importunum, Burgundæ gentis Achillem
 Carolum, ab armata famosum Heroa Mineruâ,
 Nonnè perhumanis Legatio seria verbis,
 Atque refundendi promissio libera damni,
 A tam præcipiti studuit reuocare phrenesi?
 Herclê ubi tranquillam Regesque Ducesque, quietem
 Sunt aspernari, lateque furentibus armis
 Heluetiam aggressi; comitata incommoda Martem
 Sunt etiam experti. Iuuat hîc memorare statutas
 A Proavis leges, quas additissima juri
 Patria ad æternam seruari iussit amissim.

Pax mundi Euphrosyne Pax gratum hominiq; Deoq;

Semper delicum, non infringatur ab ullo
 Cantone Heluetico: fera nullus prælia condat,
 Nullus in arma ruat. Martique repagula laxet:
 Iurisjurandi nî sacramenta, supremos
 Ante Magistratus sanctè trutinata, probatam
 Reddiderint causam; rerumque examine facto,
 Publica legitimum dicant suffragia bellum.

Alter in alterius tutelam ac commoda spiret
 Heluetus: iste suum sibi nanciscatur Orestem,
 Ille sibi Pyladen: habeat Patroclus Achillem:
 Sit Pythiæ Damon, sit fratri frater: amicas
 Non detrectabit, si res desideret, alter
 Addere suppetias: *pellam pro pelle*, cruorem
 Pro socio det quisque suo: sit nescia fuci
 Gratia, supremas maneatque fidelis ad aras.

Venalem quisquis, seu cymbâ, siue quadrigâ
 Vexerit annonam (siue hic oriundus ab ipso
 Sit patriæ gremio: siue hospes, & aduena) saluum
 Circumagat quacunque pedem: sit ab hospite tutus
 Institor, & cupidæ sine damno, ac fraude crumenæ,
 Securum peragat, citroque ultroque, meatum.

Heluetiorum ullus nec sit, nec fiat amici
 Pignus & arrha sui. Collatis denique signis,
 Pugnam in sanguineâ simul atque indixit arenâ
 Prætor, & alternæ coiêre in prælia turmæ;
 Dimicet Herculeo gens conterranea ritu:
 Det virtus sua cuique animum: speque ubere lauri
 Nemo Virûm titubet: popularem nemo colonum
 Deferat, & calido Bellonæ in puluere stantem
 Siue ope destituat, seu campum verrere tentet.
 Durandum Heluetio est, seu Mars truculentus aperto
 Fulminet in campo: seu vis & ahenea belli
 Machina, munitos vallo septemplice muros
 Impetat, aut celsas balistis ariêtet arces.
 Tessera talis erit: Duranti fama perennis,
 Nutanti æternum dabitur per secula probrum.

Quin etiam accepto si vulnere fiat, & ictu
 Saucius, ut læsos ultrâ exercere lacertos
 Miles, & assueto nequeat contendere ferro:

Inceptæ

Incæptæ quanquam sit corpus inutile pugnæ,
 Non tamen erumpet, nec sponte suaptè, calentes
 Destituet pugiles: donec crepitantia cessent
 Tympana, & inflato tubicen canat ore receptum:
 Id quoque, seu stantes exercitus acer in hostes
 Ventilet; obsessam seu ferro territet urbem.

Nec spolijs inhiet, nec visam inuadere prædam,
 Intempestiuâ, pubes temeraria, flammâ,
 Cogitet: assensum donec concesserit ultrò
 Prætor, & obtentam conclamet adorea palmam.
 Publica quò prædæ diuisio fiat, in unam
 Et spolijs & lucri fiat congestio massam.

Templa, DEOq; sacras ne quis contaminet AEdes,
 Lex Rhadamantheâ districtior imperat urnâ.
 Heluetiorum ergo quiscunque sit ordo, cauebit
 Cænobijs ne damna struat, ne sacra prophanet
 Atria: in expositum ne, clamuè palamuè, Sacellum
 Irruat; aut prauo stimulante Mimallonis œstro,
 Cælo auctoritas petulanter polluat aras.
 Hostica nî forsan, tali sub schemate, turba
 Cænobijs templisq; inhiet, furtimq; sub istis
 Quærat Asyla locis: Poterit sic nempe prehensam,
 Heluetiorum acies, facto moderamine, turbam
 Flectere, & armatas armis compescere dextras.
 Nulla tamen sacriluè adytis, Diuûmuè Sacellis,
 Nulla usquam augustis fiat pollutio fanis,
 Pestis & ira deûm est: terramq; axemq; Stygemq;
 Iapeti que omnes, vindictæ in tela, nepotes,
 Numinis æterni cum maiestate, laceffit,
 Sacrilegas quicunque manus in limina Diuûm
 Inijcit & Superis deuotam exaugurat AEdem.
 Ille quidem Phlegyæque trucidis, nimiumque scelesti
 AEmulus Autolyçi, tibi quondam erit, AEace, dignus,
 In lare Tartareo Tityi qui semper edacem
 Viscere pascat auem: pondusque volubile saxi
 Sisyphio squalore rotet: vel perpete pœnâ
 Voluat Auernalêm, misero cum Ixione, Sphæram.
 Tutus ab armigero sit milite, & impete, sexus
 Feminæ; vertatque sibi quicunque supremo

Heluetus opprobrio, genus hoc imbelle, vel armis
Lædere, vel fædo violare ferociter ausu.

Ergo, Hymenæe, tuis seu jam sit dedita sacris
Femina, Virgineum recolat seu corpore florem,
Militem ab infanis sit salua & libera technis.
Tentet in infirmum quid Virtus Helueta sexum?
Si tamen arreptis imitetur Amazonas armis,
Si quoque tela manu, filicesuè, facesuè capeſſat;
Si ſtruat infidias, ſi tendat ſubdola caſſes
Feminei ſentina gregis: Si porrigat hoſti
Auxiliatricem nutuè, oculouè, manuè,
Quod vaſtra nouit, opem: Vel ſi clamore moleſto
Prodere noſtratem cupiat, ſeu perdere, cætum:
Flagitij delicta luet; poteritque nocentem
Pro grauitate rei, Rhamnusia plectere peſtem.

Contemerare iſtas ſi quiſquam eſſrænis ausis
Præſumat leges (ſeu ſit de ſtirpe Menalææ.
Seu lixa è triuio, ſiue ex Magnatibus ipſis
Publius aut Tacitus) gemino ſi teſte probatum
Conſtiterit facinus: fortunam protinus omnem
Perdidit, & vitæ jacturam fecit & æris
Cuncta Magiſtratus ſibi dicet propria, ſontem
Pro meritis ad roſtra trahet, ſumetque decentes,
Pro perpetrato flagronis crimine, pœnâs.

Et quia vita hominis, fortunæ obnoxia telis,
Ancipitem verſare rotam, magnæque videtur
Æmula militiæ: dum ferrea ſæcla perennes
Progenerant rhonchos; dum rara eſt gratia fratrum,
Vix gener à ſocero, vix hoſpes àb hoſpite tutus:
Inter & Heluetios ſi quondam jurgia Pagos
Diſſona proſiliant, Genſque inuictiſſima bello
In ſua, teligerâ, conſpiret viſcera, dextrâ,
Exemplo Auſonidum: naſcenti pabula flammæ
Ocyûs, antè, ſuas quàm tollet ad æthera vires,
Subtrahat ingenuâ Patriæ prudentia curâ:
Ne populum inuictâ qui non niſi victor arenâ
Externæ toties jam contudit ora Meduſæ,
Inteſtina ſuo perimat Medea veneno. d.

Iſta quidem gracili ſic declarata Camænâ

Regula

Regula quam patrius sanxitque tulitque Senatus,
 Donec ab armiferâ fuit obseruata cateruâ,
 Concomitantem habuit, per tot discrimina rerum,
 Cunctipotentis opem; meruitque hinc inde celebres,
 Quos vel Melpomene tragico suffulta cothurno
 Personet, & Phœbo canat insufflata, triumphos.

Tempora si pacis trutines, quid honestius unis
 Obtigit Heluetijs? Quæ gens studiosior æqui?
 Grator in Superos, rectique tenacior usquam?
 Scintillat teneris fomes pietatis ab annis,
 Et cum materno potatur lacte, decorus
 Iustitiæ succus. Vefana superbia, & hydrops
 Tristis auaritiæ, feruorque insulsus habendi;
 Liuensque ambitio, fastusque tumorque vetustos
 Nescijt Heluetios: amor hosce timorque Tonantis,
 Et sine fraude fides, & prudentissima cordis
 Rexit simplicitas. Modico contenta paratu
 Mensa dapes tribuit, quæ crimine & arte careret.
 Condiret patrij quàm lexque saporque salini;
 Quæ luxus Siculos, & quæ Sybaritica nunquam,
 Fercula quæsisset: quod patria rura, gregesque,
 Quodque Ceres operosa dabat, suppleuit opimas
 Sicaniæ cœnas, ac prandia stulta Neronis.
 Et tamen hospitio peregrinum excludere, magni
 Instar erat sceleris: secura hodieque Viator
 Compita, & humanos sortitur ubique colonos.
 Vix terrâ inuenias, quanquam ultima Bætra peragres.
 Cura peregrinis ubi tanta ministret egenis.
 Quæuè magis foueat tectos centonibus artus.

Iupiter humanæ rursus sub imagine formæ
 Si mutare larem, socioque Hermete pararet,
 Pauperis assumptâ Mopsiue Codriue lacernâ,
 Visere Terrigenas: quanquam Cereremque, stipemque,
 Hospitijque sacrum caperet vix uspiam honorem;
 Helueticas certè si demum inuiseret oras,
 Baucis ubiq; frequens, & creber ubiq; Philemon
 Exciperet blando sacra mendicabula vultu.
 Ut mirum non sit, si, qui coluere, colantur:
 Helueticæ si in templa casæ, vepretaque in hortos

Hispida, & illustres caulæ mutantur in aulas.

Hæc populi lex est; Dare dextram cuique, sinistram
Nemini, & ad rectum disponere cuncta tenorem.

Degenerem sed enim merito nunc jure *Mimesin*

Odimus, & nostri cacoëthen carpimus æui.

Quòd nisi depositâ vigilans solertia laruâ

Passim irrepentes exauçtoraret abusus;

Exueret veteres hodierna Lubentia laudes.

Frugales Curios, & parci fercla Zenonis,

Portentosa nouâ tentant abolere laginâ

Prandia Luculli. Pretiosa resurgit Apici

Lautia, & Assyriæ fumant hinc inde culinæ,

Lenulus aut *Cicero*, *Fabiusq;* aut *Piso*, frequentes

Non onerant quadras. Auri renouatur orexis,

Pullulat Ambitio: paulatim & candor auitus

Nigrefit, ac Virtus, quæ compertissima nostris

Arrha fuit Proavis, jam in pube senescit & alget.

Incircumcisi passim tolerantur Hebræi:

Simplicitas antiqua labat: vilescit amictus

Pristinus, ac ludens nimium bacchatur ineptis

Proteus in caligis: & quidquid futile demum

Experta est alibi jam castigata *Mimesis*,

Approbat, ac stabiles pedetentim vertit in usus.

Hoc, inquam, patrio gliscens cacoëthes in horto,

Ne profecturas possit, venientibus annis,

Figere radices: solidum ne extinguere florem:

Neuè illaudatos tolerando licentiùs ausus,

Sternere damnosæ fulcrumque basimque ruinæ:

Cura Magistratûs, veterum reparatio morum,

Tuque, Tuique pares, clauum, CONRADE, tenentes

Lege etiam clamante cauent: nisuque virili,

In sibi commissâ quinis tellure, caebunt;

Ne sua deformi desint cataplasmata pforæ;

Extera ne perdat genuinum excetra decorem;

Calcato Crassus ne jure euisceret Irum;

Major inhumano ne glutiat ore minorem;

Improba pestiferum ne gestet abusio sceptrum

Vtque statutarum custodia seria legum

Augeat HELVETIAE veneranda encomia, sicque

Laudemus

Laudemus veteres, ut eorum utamur & annis.

A. B. Constant hæc omnia ex scriptoribus rerum Helueticarum. C. Insinuantur hæc decreta à Simlero l. 1. f. 183. Recensentur verò singula in Chron. Capit. Hafneri: quæ quidem à Ciuitatibus Helueticis statuta fuere Anno Christi 1393. D. intimat hæc clarè Simlerus citatus f. 174. &c.

IX.

ARGUMENTVM.

Coronidem operi imponat eximia gentis Helueticæ corona, F. Nicolaus Asceta: ut spissiori Epistolarum presentium caligini lumen aliquod impertiatur ab illo D. DEI seruo, qui inter senticeta Helueticæ, quasi stella matutina in medio nebule emicuit, orbemq; & vitæ sanctioris exemplo, & oris modestissimi verbo illustravit. Prioris synopsis Epistola V. pertexuit, de posteriori suprema hæc tractabit, exponetq; salubria quædam dogmata, quibus ipse in Comitijis Stanzij, Helueticorum Proceres, ad concordiam, integritatem, atq; constantiam fuit adhortatus, Anno Christi 1481. Petrus Hugo in Vita ejusdem. c. 9. & 14. Ioan. Ioach. Eichhorn. c. 15. &c.

NICOLAUS DE FLVE, Eremita Subsiluanus.

HELVETIIS.

De Parænesi ejusdem, facta ad Helueticos Stanzij congregatos &c.

Ille ego dumosæ grandæuior incola filuæ
 Infimus Helueticæ vermis & umbra soli:
 Quin & projectâ terrarum vilior algâ,
 Dignantur nimis quem tamen astra bonis.

Ille ego NICOLEOS, cui quondam agnomina *Rupes*
 Ac gentilitiæ, clara, dedere petræ,
 Heluetijs sincera omnem cum pace salutem.
 Ac semper placidum, desuper opto, DEVM.
 Gratus in primâ quod possim optare tabellâ,
Vndervaldiacas nil datur inter opes.
 Qui cupis æthereâ vesci felicius aurâ,
 In Domini firmam fige timore basin.
 Illa Parens rerum, geminos qui succutit axes,
 Quem tremit Empyreæ turba beata plagæ:
 Cùm sit principium nostratis, & alpha, vigoris.
In quo motamur, vivimus, atq; sumus:
 Promeret æternum mortali à semine cultum,
 Seruitijque omnes, orbe in utroque, vices,
 Lubrica diuinum nec inertia tollat amorem,
 Nec vaga mundani sollicitudo fori.
 Hæc habeat primas, ferat altera cura secundas,
 Nec tamen à vero deuiet ulla scopo.
 Felices nimium, quos hæc solertia, summi
 Ut primò inquirant regna Tonantis, habet.
 Diuitias, palmæque amplos victricis honores,
 Dona que fortunæ prosperiora ferunt.
 Et Vos Heluetij, Vos terque quaterque beati,
 Viueret indultis si sibi quisque bonis.
 Nunc quia non leuium lis ac decisio rerum
 Inter conscriptos, est agitanda, Patres,
 Si vacat exiguæ dare tempus & ocia chartæ,
 Pauculaque inculti Verba notate Senis.
 Mandat amor Patriæ, quæ me mihi charior, orto
 Heu nimis infidam, tollere ab igne, facem.
 Mandat & angustæ nemoroso è *Margine* cellæ,
 In bona, sollicitum, publica, ferre pedem.
 Vnicuique sui si incumbit cura propinqui,
 Cura super patrio stat mihi iusta solo.
 Fallerer, è nostro si quid præscribere, si me
 Auderem tantis æquiparare viris.
 Quàm vacuam sit grande mihi, quàm curta supellex,
 Quantaque venturæ mortis imago, scio.
 Heluetijs sed enim quàm fastidita simultas,
 Quamque

Quamque

Quamque inconueniens sit quoque rixa, Scio. a.
 Vos importuno; fidissima pharmaca, morbo,
 Et feбри medicam non renuetis opem.
 Heu nimis infidâ consanguinitate ligatas,
 Virtutem in terris, Inuidiamque, deas!
 Enituit Virtus in apertis vestra periclis
 Hactenus, indomitos edomuitque Duces;
 Et palmam spolijs, famamque decusque trophæis
 Addidit, & partas multiplicauit opes,
 Quis modò Virtuti Liuorem annectere? vestrum,
 Quis iubet, ut nigricans occulat umbra jubar?
 Tam grauitè partæ, diuisio mutua, prædæ,
 Num modò fraternæ scissio pacis erit?
 Carolus ille sui, famâ celeberrimus, æui
 Scipio, Burgundæ gloria summa Domûs,
 Nescijt Heluetios dum viuus perdere; fluxi
 Nunc irretitos, perdat, amore lucri?
 Intempestiuas animis sedate querelas,
 Argumenta grauis perniciofa luis.
 Tollite scissuras: ortæ victoria rixæ
 Præcellet multis cuncta trophæa modis. b.
 Quid iuuat, externo tot ab hoste capeffere palmas,
 Victorem interni non tamen esse mali?
 Credite Filioli: paruas Concordia vires
 Erigit, & summum tollit ad usque gradum.
 Credite Filioli: summas Discordia vires
 Supprimit & certam mergit ad usque stipem.
 Fœderi, & Heluetico, concors symphonia, flori
 Afferet augmentum, quæ tulit antè basin.
 Proxima diuiso quòd sint sua funera regno,
 Vox incarnati prædicat ipsa Dei.
 Illa tot ac tantis celeberrima Roma triumphis,
 Arduum in edomito quæ tulit orbe caput,
 Nonnè intestinis attrita emarcuit armis,
 Quando hic majorem nauseat, ille parem?
 Machina, ab Assyrio quæ iussa est surgere B E L O,
 Condita sidereas, Turris, ad usque plagas,
 Creuit in horrendam, fausto conamine, molem,
 Dum labij unius quisque colonus erat:

Verùm ubi diuisas, Arx hæc Babylonica, linguas,
 Hincque altercantes sensit, & inde, fabros:
 Desijt incæpti culmen mirabile muri,
 Et discors totum lingua diremit opus.
 Sic in prodigijs res primùm censa, probrosum
 Pòst in ludibrijs cœpit habere locum.
 Alloquor expertos. Pucherrima fœderis iæti
 Fabrica, discordes donec abesse manus,
 Donec in Heluetico beneconsona barbita plectro,
 Et conspirantes viderit esse choros:
 Stabit, ut in solidâ rupes Atlantica petrâ,
 Gradiui nullis excutienda minis.
 Prodromus excidij si verò rancor, in istum
 Obliqua inuidiæ semina spargat agrum:
 Libera pestifero succumbet Patria tabo,
 Liuoris comitem nescia ferre luem:
 Prodigiumque isto quod nunc reputatur in æuo,
 Mutato fiet nomine, Ludibrium.
 Parturit omne bonum, rerum Concordia custos:
 Diffidium terris parturit omne malum.
 Fasciculum persæpe cati meditare Sciluri,
 Heluetiæ saluum qui cupis esse statum.
 Frangere connexos sociali fœdere fasces,
 Nec poterit vaftris Dædalus ipse dolis:
 Nec famosorum toties cantata gigantum
 Dexterâ, centimani nec furor ipse Gygis.
 Si secus; exutos concorde ligamine fustes
 Disrumpet modicâ, pusio quisque, manu,
 Lesbium ab emerito pulsetur Arione sistrum,
 Destruet una omnem, dissona chorda, lyram.
 Plus, ô Heluetij, plus est seruâsse receptum,
 Quàm belli studijs obtinuisse, decus.
 Inclita LIBERTAS fors optatissima Diuum,
 Quæ verò Helueticas est caput inter opes
 Hei quàm terrificis fuit olim asserta periclis;
 Innumero quantum cepit ab hoste malum!
 Hanc ne Tanariæ mutilentue, adimantue sorores,
 Queis tegit hirsutas multa cæraста comas:
 Fœderis incæpti non ultrâ extendite sepem,

Quàm

Quàm benè discussæ postulet ordo rei,
 Ne uè peregrinis vos ultrò intrudite caussis,
 Ne vitiet puras pix aliena manus.
 Nec sine delectu stabilite exotica vobis
 Fædera: prudentem res petit ista moram.
 Sic humanarum pulcherrima & optima rerum,
 Tutior in cunctis, Pax erit alma, locis.
 Sit procul oblatum, quo Patria venditur, aurum;
 Quamlibet occultas quod referare feras,
 Fulmineo quod saxa potest pollentiùs ictu,
 Mæniaque arcanis quod penetrare vijs:
 Libertati, inquam, contraria munera, quæ vos
 De patriæ reddant proditione reos,
 Lethifero censete magis vitanda colubro,
 Vipera, nec vestrum vellicet ista finum.
 Et quia per vastum Respublica quælibet orbem
 Præponi reliquis debet auctque lucris,
 Temnite auaritiã; plusque incessanter habendi,
 Trans Nabathæa, auidam pellite, Bactra, sitim.
 Pergite sollicitam Pupillo tendere dextram,
 Eiusdemque ratas esse iubete preces.
 Nec date difficilem Viduæ clamoribus aurem,
 Introeat vestrum Causa utriusque forum.
 Sic humiles, censique tribu de paupere, pergent
 Vos patriæ veros nomenclare Patres.
 Sic qui pupillos viduasque inopesque tuetur,
 Vberiore istam reddet amore vicem.
 Helueticos inter, generosa ô nomina, ciues,
 Libertatis ubi grandis habetur honos,
 Undique terrarum, nolite adscribere, pullos,
 Aut quacunque vagos è regione viros.
 At licet egregijs firmati in prælia neruis
 Nulla sciant iuuenes otia, nulla senes.
 Vos tamen illato ne quemquam offendite bello,
 Occlusas Iani nec reserate fores.
 Candida puniceo Pax anteferenda cruori,
 Libera per tutas stetque meetque vias.
 Causa tamen vestras si extorserit æqua secures,
 Excita, non segnes, vertite in arma, manus:

Arma

Arma fugate armis: vim vi propellite: ferro
 Hostica ab inuasis fundite tela focis.
 Pro Patriæ flammis æquas intendite vires,
 Subdiq̄ue indigno ne tolerate iugo.
 Inculpata tamen sint prælia vestra, nec æquum
 Vel gladio excedant, vel feritate, modum.
 Ante tamen reliquas, primum lex unica punctum
 Obtinet, estq̄ue rei summa, **TIMETE DEVM.**
 Quæq; homini vastum simul obseruanda per orbem
 Dogmata, cunctipotens ille Monarcha dedit,
 Fixa tenete animis: latumq̄ue, cauebitis, unguem
 Extra legitimæ currere septa viæ.
 Quamuis centoculus nec lumine percipit Argus,
 Auris meningâ nec caput ulla suâ:
 Terrigenûm nemo penetrauit corde, refundat
 Præmia quanta Timor, quanta Tonantis Amor.
Presbyteris (quos esse Dei scit quisque ministros,
 Qui cymbæ clauum nobilioris habent)
 Conueniens reddatur honos: substare notetur
 Lubrica, compositæ, si quoque vita, togæ.
 Quæq; superfolitam clamantq̄ue, docentq̄ue, cathedra
 Vos in morigerum, quisque, referre sinum. (drâ,
 Inde Sacerdotum si quis fortassis honestâ,
 Intret aberrantes, à ratione, vias:
 Doctrinam exosis præponite moribus: auri,
 Perstat & in medio, visq̄ue, valorq̄ue, luto.
 Frigida, per cupreos, manans è fonte, canales,
 Non minùs humanam temperat, hausta, sitim;
 Fistula currentem, quàm si vehat aurea, lympham:
 Quod dedit hinc aurum, porrigit inde cuprum
 Sic in dispositas, diuina charismata, mentes,
 AETERNUS viuæ fons & abyssus aquæ,
 Per leuiorem æquè potis est infundere Mystam,
 Ac famâ insignem candidiore virum.
Fædere adhuc vestro (Sic vos exhortor, & oro,
 Nec feriat nostras ulla repulsa preces)
 Dignari geminas non detrectabitis Vrbes,
 Quas sana. & vitreis Arula lambit aquis;
 Iungite belligero solodorum illustre Friburgo,

Et conjuratos inter habete locos.
 Heroum hîc flos est: hîc Palladis utraq; virtus,
 Stirps ibi præstantum fulget abunda virum.
 Hastenus in vestro *Cantones* octo vigeant
 Fœdere: *Cantones* jam numerate decem,
 Numinis hæc mens est. Vrbs proderit utraq; vobis,
 Vtraque præclaram suppeditabit opem.
 Heluetiæ, quod certa movent præfagia, stabit
 Grandis ab hac *Turri*, grandis ab *Arce*, decor. d.
 Ad calcem propero. Paucos numerabitis, annos
 Cum mea jam gelidum texerit ossa solum;
 Terra feret mixtas in Relligione Chimæras,
 Et contra solidam bella cruenta *Fidem*.
 Et scissura frequens, & pugna acerrima mentis,
 Et metamorphosis plurima gentis, erit,
 Ancipitem diuisa feret Respublica sortem:
 Illa quidem sentes eliget, ista rosas.
 Vos genus Heroum, vos æmula rupis ahenæ
 Pectora, ab AEolio non agitanda Noto:
 Vos mea sollicitis hortatur epistola votis,
 Et monet, atque iterum Vos iterumque rogat:
 Discite iustitiam, sincero insitite calli,
 In biuio rectam prouidi inite viam.
 Spiritui (qui multa vago dictare susurro,
 Multa solet vanis illaqueare strophis)
 Præcipitem ne cuique fidem concedite: ab almo,
 Quærite, num veniat spiritus ille, DEO.
 Nequitiam fraus multa tegit: dum sæpe decorum
 Lucis in aligerum vertitur ipse Sathan.
 Omnia maturo trutinante examine, prauis
 Ne seducantur Curia, plebsque dolis.
 Sic emersuras hac tempestate procellas,
 Et conjurati turbida monstra sali,
 Lata salutiferis superabunt carbasa Ventis,
 Stabit & in tuto vestra carina vado.
 Stabit in optato *Libertas* aurea portu,
 Ipsius auctorem si meminisse DEVM,
 Tollere caelestem si pergat ad æthera dextram
 Patria, tam miris nobilitata modis.

Si tam magnificas hæc Helueta natio dotes,
 Quas vix in terris altera, nacta fuit:
 Si victrix, initâ, toties contriuit, arenâ,
 Qualibet instructos machinâ & arte globos:
 Horribiles bellantûm acies si sæpè coëgit,
 Deserto trepidam puluere, inire fugam:
 Si patriâ inuisos repulit de sede Tyrannos:
 Libera ab externo si colit arua iugo:
 Si modico immensas pessundedit agmine turmas:
 Si spolia, & largas accumulauit opes:
 Ardua si crebris penetrauit sidera palmis,
 Omnigenoque grauem fecit in hoste metum:
 Respicite Authorê. Decus omne, trophæa, triumphos,
 Quicquid & obtinuit, NVMINE freta tulit.
 Prudens simplicitas, tumidosque exuta cothurnos,
 Conscia mens recti, nusquam amica doli,
 Dira hostis quoties arma infremuere, Tonantis
 Præsentem toties obtinuere manum.
 Olli (seu pulsus oriatur Phosphorus astris,
 Seu Tartessiacas Hesperus intret aquas)
 Aeternum, HELVETII, Pæana, æternaque laudum
 Munera, post gratas, ingeminate preces.
 Ipsi in vestram, quanta heu benedictio, terram,
 Et quam munificæ defluit imber aquæ!
 Aerias natura dedit, pro mœnibus, *Alpes*.
 Mœnia nec ferro, nec penetranda nitro.
 Sed neque tam forti vallatos aggere muros,
 Prodigio Babylon annumeranda, tulit.
 Pinguia montanas ludunt armenta per herbas,
 Tondentque in summis pascua læta jugis.
 Prata suos, hinc inde, bibunt uberrima riuos,
 Efficiuntque ipsum luxuriare solum.
 Alma Ceres largas diffundit in horrea messes,
 Præbentque excultri nobile fœnus agri.
 Ornat Iaccho hilares creberrima vinea colles,
 Fætuque eximium dant locuplete merum.
 Squamigerum vitreis genus omne resultat ab undis.
 Ne facile est amnes, nec numerare lacus.
 Dulcior haud usquam est Acheloius humor, & ipsi

Pæne

Pænè Choaspi æquas aduena potat aquas.
 O grati latices: ex imis lymphæ cauernis,
 Limpida ab excelsis profilit unda petris.
 Corporibus suauis dant terræ viscera thermas:
 Protegit imò ipsus viscera vestra polus,
 Quæsitæ toties, sub opaca silentia, cædes,
 Sæuaque nocturnis arma parata dolis,
 Tentârunt vestras si euertere funditus urbes;
 Obuia si immani dedere quæque neci:
 Detectæ insidiæ, patefacti ciuibus hostes,
 Nox cæca in rutilum pænè redacta diem,
 Quàm clarè perhibent, jam tunc placidissima cœli
 Numina pro vestris inuigilâsse focis.
 Hanc Superûm curam nulla unquam oblitteret ætas.
 Mergat Lethææ nulla charybdis aquæ.
 Fons ille omniparens, ac diâ uberrimus undâ,
 Indelibati uiua scatebra Boni,
 Gratia abundantem qui ex ætheris arce sagine
 Impluit, & vestram sic benedixit humum,
 In sibi grata suos deriuat corda liquores:
 Stabit in ingrato Gratia rara sinu.

A. Lisè spolijs Burgundicis orta. B. de his Petrus Hugo, in
 vita F. Nicolai f. 159. 160. C. idem, f. 122. 123. 167. D.
 E. idem f. 161. 162. & seqq. 163. 164. Io. Ioachim. Eichhorn,
 c. 15. &c. F. interneciones huiusmodi clandestinæ frustra atten-
 tata, & mirabiliter detectæ, Tiguri, Lucerne, Basileæ, Solodori, &c.

Finis Libri Tertij.

Q

IN-